МИНИСТЕРСТВО НА ПРАВОСЪДИЕТО

NADJA
centre foundation

Анализ на приложението на ЗЗДН в Апелативен район – Велико Търново за периода от 2015 г. до 2018 г.

Анализ на приложението на ЗЗДН в Апелативен район – Велико Търново за периода от 2015 г. до 2018 г.

МИНИСТЕРСТВО НА ПРАВОСЪДИЕТО

Подобряване на услугите за пострадали от домашно насилие и за извършители на домашно насилие в Апелативен район – Велико Търново“. Проектът се изпълнява по договор с Министерство на Правосъдието, рег. № 93-00- 151/21.05.2019 г.

Анализ на приложението на ЗЗДН в Апелативен район – Велико Търново за периода от 2015 г. до 2018 г.

ФОНДАЦИЯ „ЦЕНТЪР НАДЯ – КЛОН РУСЕ“

Екипът на фондация „Център Надя – клон Русе“ благодари на Районен съд Бяла, Районен съд Велико Търново, Районен съд Габрово, Районен съд Горна Оряховица, Районен съд Дряново, Районен съд Елена, Районен съд Кнежа, Районен съд Ловеч, Районен съд Левски, Районен съд Луковит, Районен съд Никопол, Районен съд Павликени, Районен съд Плевен, Районен съд Русе, Районен съд Свищов, Районен съд Севлиево, Районен съд Тетевен, Районен съд Троян, Районен съд Трявна, Районен съд Червен бряг, Окръжен съд Велико Търново, Окръжен съд Габрово, Окръжен съд Ловеч, Окръжен съд Плевен, Окръжен съд Русе, Районна прокуратура Бяла, Районна прокуратура Велико Търново, Районна прокуратура Габрово, Районна прокуратура Горна Оряховица, Районна прокуратура Елена, Районна прокуратура Кнежа, Районна прокуратура Левски, Районна прокуратура Луковит, Района прокуратура Никопол, Районна прокуратура Павликени, Районна прокуратура Русе, Районна прокуратура Свищов, Районна прокуратура Троян, Районна прокуратура Червен бряг, Областна дирекция на МВР – Велико Търново, Областна дирекция на МВР – Габрово, Областна дирекция на МВР – Ловеч, Областна дирекция на МВР – Плевен и Областна дирекция на МВР – Русе за предоставянето на информацията, необходима за извършване на настоящото изследване.

Проект „Подобряване на услугите за пострадали от домашно насилие и за извършители на домашно насилие в Апелативен район – Велико Търново“ се изпълнява по договор с Министерство на Правосъдието, рег. № 93-00-151/21.05.2019 г.

Изследването е извършено от Диляна Гитева, Никола Огнянов и Христо Пешев, със съдействието на Даяна Млъзева, Стела Куртева и Мирела Божинова в периода юни-септември 2019 г.

I. Защита от домашно насилие. Правна рамка.

Забраната човек да бъде подлаган на мъчение, на жестоко, безчовечно или унижаващо отношение е основно право, провъзгласено в Конституцията на Република България и редица международни актове, по които България е страна.

Международните, европейските и националните актове, свързани със защитата от домашно насилие, са:

- Конституция на Република България;
- Международен пакт за граждански и политически права;
- Конвенция за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените;
- Факултативен протокол (признава компетентността на Комитета за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените) към Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените;
- Обща препоръка № 19 относно насилието срещу жени на Комитета за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените (1992 г.), ООН doc. CEDAW/C/1992/L.1.;
- Конвенция за правата на детето;
- Факултативния протокол към Конвенцията за правата на детето относно търговията с деца, детската проституция и детската порнография;
- Декларация относно основните принципи на правосъдието, отнасящи се за жертвите на престъпления и жертвите на злоупотреба с власт;
- Европейска Конвенция за защита на правата на човека и основните свободи;
- Конвенцията на Съвета на Европа за закрила на децата срещу сексуална експлоатация и сексуално насилие;
- Конвенцията за предотвратяване и борба с насилието срещу жени и домашното насилие;
- Препоръка Rec(2002)5 на Комитета на министрите на Съвета на Европа от 30 април 2002 г. за защитата на жените от насилие;
- Харта на основните права на Европейския съюз;
- Регламент (ЕС) № 606/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 12 юни 2013 година относно взаимното признаване на мерки за осигуряване на защита по граждански дела;
- Директива 2011/36/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2011 година относно предотвратяването и борбата с трафика на хора и защитата на жертвите от него и за замяна на Рамково решение 2002/629/ПВР на Съвета;
- Директива 2011/92(93)/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 година относно борбата със сексуалното насилие и

със сексуалната експлоатация на деца, както и с детската порнография и за замяна на Рамково решение 2004/68/ПВР на Съвета;

- Директива 2011/99/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 година относно европейската заповед за защита;
- Директива 2012/29/ЕС на Европейския парламент и на Съвета за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления.
- Закон за защита от домашното насилие;
- Граждански процесуален кодекс;
- Семеен кодекс;
- Наказателен кодекс;
- Наказателно-процесуален кодекс;
- Закон за закрила на детето;
- Закон за Европейската заповед за защита;
- Закон за правната помощ;
- Закон за защита от дискриминация;
- Закон за борба с трафика на хора;
- Закон за равнопоставеност на жените и мъжете;
- Закон за подпомагане и финансова компенсация на пострадали от престъпления;
- Правилник за прилагане на Закона за защита от домашното насилие;
- Правилник за прилагане на Закона за закрила на детето;
- Правилник за прилагане на закона за социалното подпомагане;
- Наредба за условията и реда за кандидатстване, подбор и утвърждаване на приемни семейства и настаняване на деца в тях;
- Инструкция № Із-2673 от 10.11.2010 г. за реда за осъществяване на взаимодействието между органите на Министерството на вътрешните работи и на Министерството на труда и социалната политика при защита от домашно насилие;

По силата на чл. 5, ал. 4 от Конституцията на Република България, международните договори, ратифицирани по конституционен ред, обнародвани и влезли в сила за Република България, са част от вътрешното право на страната. Те имат предимство пред тези норми на вътрешното законодателство, които им противоречат.

II. Приложение на Закона за защита от домашно насилие в Апелативен район – Велико Търново за периода 2015 – 2018 г.

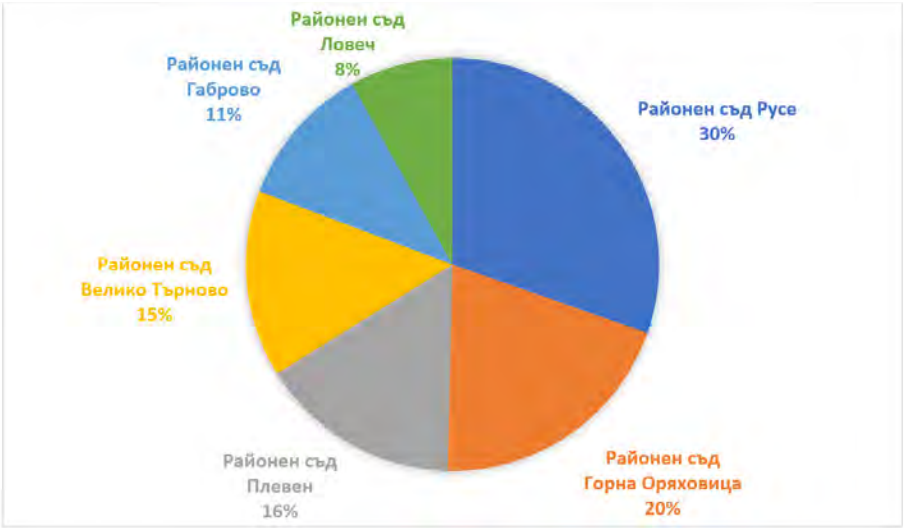
1. Анализ на практиката на районните съдилища от Апелативен район – Велико Търново, окръжните съдилища и данните предоставени от ОД на МВР (общи бележки)

За целите на изследването бяха изпратени 20 заявления за достъп до обществена информация до 20-те районни съдилища в Апелативен район – Велико Търново. Бяха получени 20 отговора на зададените въпроси. Бяха проучени решения и определения по общо над 600 дела.

1.1 Анализ на информацията за делата по ЗЗДН в районните и окръжните съдилища от Апелативен район – Велико Търново и данни от Областните дирекции на МВР във Велико Търново, Габрово, Ловеч, Плевен и Русе за 2015 г.

От получената информация по ЗДОИ става ясно, че през 2015 г. в Апелативен район – Велико Търново са били образувани 359 производства за издаване на заповед за защита по ЗЗДН въз основа на 374 подадени молби за защита. Най-голям е броят на образуваните производства пред Районен съд Русе (79 дела), следван от Районен съд Горна Оряховица (52 дела), Районен съд Плевен (41 дела), Районен съд Велико Търново (38 дела), Районен съд Габрово (29 дела) и Районен съд Ловеч (21) дела (виж фиг. 1). В тези шест районни съдилища са концентрирани 59% (264 дела) от общия брой дела по ЗЗДН в Апелативен район – Велико Търново за 2015 г. Районните съдилища в Апелативен район – Велико Търново с най-малък брой дела по ЗЗДН през 2015 г. са Районен съд Трявна (2 дела), Районен съд Никопол (3 дела), Районен съд Левски (4 дела), Районен съд Кнежа (4 дела) и районен съд Елена (6 дела).

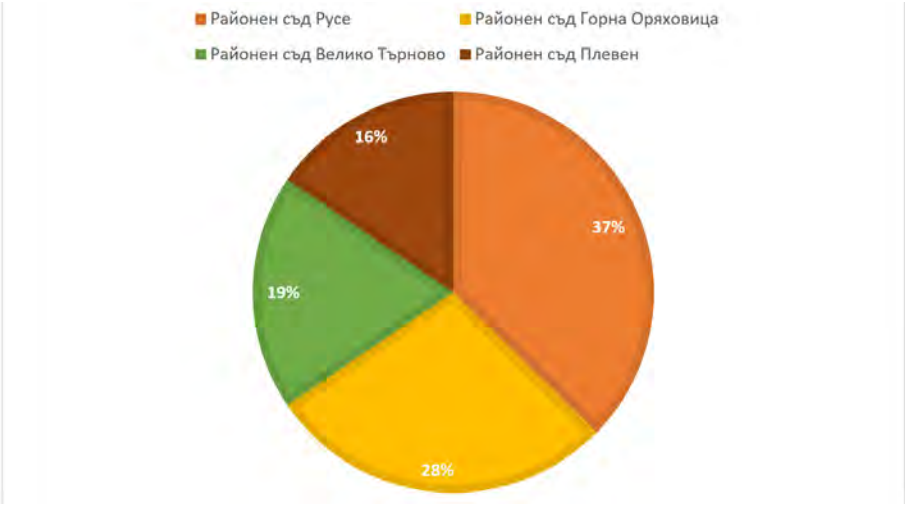
Фиг. 1 Районни съдилища с най-голям брой дела по ЗЗДН за 2015 г.

Общият брой на постановените мерки за незабавна защита в Апелативен район – Велико Търново през 2015 г. е 204. Четири районни съдилища са издали

70% от всички заповеди за незабавна защита в Апелативен район – Велико Търново. Това са Районен съд Русе (53 заповеди), Районен съд Горна Оряховица (40 заповеди), Районен съд Велико Търново (27 заповеди) и Районен съд Плевен (22 заповеди) (виж фиг. 2).

Фиг. 2 Районни съдилища, постановили най-голям брой мерки за незабавна защита за 2015 г.

Общият брой решения, с които е издадена заповед за защита по ЗЗДН за Апелативен район – Велико Търново през 2015 г., е 180. Броят на издадените заповеди за защита по ЗЗДН е около 48% от общия брой подадени молби за защита, съответно 79% от общо постановените през 2015 г. решения по ЗЗДН уважават молбата за защита. Най-голям брой заповеди за защита (44) е издал Районен съд гр. Русе, като 56% от подадените молби за защита са били уважени, докато Районен съд Горна Оряховица е уважил 35% от подадените молби през 2015 г. (виж фиг. 3). През 2015 г. са подадени 27 жалби до съответния окръжен съд срещу решения, с които е била наложена мярка за защита.

Фиг. 3 Уважени молби за закрила по ЗЗДН спрямо подадените молби за 2015 г.

Общият брой прекратени производства по ЗЗДН в Апелативен район – Велико Търново за 2015 г. е 172, което представлява около 48% от общия брой производства, като за някои съдилища това представлява половината или повече от половината образувани производства. В Районен съд Елена всичките 6 образувани през 2015 г. производства са били прекратени. За Районен съд Плевен и Районен съд Ловеч прекратените производства представляват съответно 34% и 24%, което е значително под средното за апелативния район (виж фиг. 4).

Фиг. 4 Прекратени производства спрямо образувани през 2015 г.

Броят решения, с които молбата за издаване на заповед за защита е оставена без уважение в Апелативен район – Велико Търново за 2015 г., е 51 решения, което представлява около 11% от общо подадените молби за защита, съответно 22% от общо постановените през 2015 г. решения по ЗЗДН.

Броят на обжалваните решения, с които молбата за защита е била уважена, е 27, което представлява 15% от тези решения. Броят на обжалваните решения, с които молбата за защита е оставена без уважение, е около 18% от тези решения.

От предоставената от районните съдилища в Апелативен район – Велико Търново информация[1] 307 от молбите са били подадени от жени, 24 от мъже и 14 от деца. 10 от молбите, касаещи домашно насилие над деца, са подадени от директори на дирекция „Социално подпомагане“, 1 от майка на дете и 3 от друго лице (виж фиг. 5).

1. Информацията не включва данни за пола и възрастта на молителите от Районен съд Червен Бряг, Районен съд Свищов, Районен съд Луковит и Районен съд Павликени

Фиг. 5 Подадени молби за защита 2015 г. съответно от мъже, жени и деца

От предоставената от районните съдилища в Габрово, Тетевен, Трявна, Левски, Ловеч, Никопол, Севлиево и Дряново информация през 2015 г. най-голям е броят на молбите за защита срещу лице, с което молителят се намира във фактическо съпружеско съжителство – 30 молби, молбите, подадени срещу съпруг или бивш съпруг са 20, срещу лице, от което молителят има дете подадените молби са 8, молбите, подадени срещу низходящ са 12, срещу лице, с което се намира в родство по съребрена линия до четвърта степен включително са 8. Не бяха предоставени данни за подадени през 2015 г. молби за защита по ЗЗДН срещу настойник, попечител или приемен родител, срещу лице, с което родителят се намира или е бил във фактическо съпружеско съжителство, срещу възходящ, срещу лице, с което се намира или е било в родство по сватовство до трета степен включително, както и срещу възходящ или низходящ на лицето, с което се намира във фактическо съпружеско съжителство.

Броят решения, постановени в срок до три месеца от подаването на молбата за защита в Апелативен район – Велико Търново през 2015 г., е 245 решения, което означава, че почти всички решения по ЗЗДН в Апелативен район – Велико Търново се постановяват в рамките на три месеца от подаване на молбата за защита.

Практика по ЗЗДН на Районен съд Плевен за 2015 г.

За целите на настоящия анализ бяха прегледани решенията и определенията по 38 дела на Районен съд Плевен по ЗЗДН за 2015 г.

От постъпили през 2015 г. 41 молби за защита по ЗЗДН Районен съд Плевен е издал 22 заповеди за незабавна защита, 24 заповеди за защита, по 2 дела молбата за издаване на заповед за защита е била оставена без уважение и 14 производства са били прекратени. 36 от молбите са били подадени от жени, 3 от мъже, една от дирекция „Социално подпомагане“ и една от друго лице. С подадените молби за защита по ЗЗДН пред Районен съд Плевен през 2015 г. е искана защита на общо 31 деца.

Били са обжалвани 2 от решенията, с които молбата за защита е била уважена, и 1 от решенията, с които е била оставена без уважение.

От анализа на практиката на Районен съд Плевен по ЗЗДН за 2015 г. може да се направи извод, че най-голям брой производства (7 производства) са били прекратени поради оттегляне на молбата. 3 производства са били прекратени поради неотстраняване в срок на нередовности в молбата, по две от делата страните са се споразумели, а едно производство е било прекратено, тъй като молбата е подадена в срок по-дълъг от един месец от акта на домашно насилие (6 дни по-късно).

Що се отнася до лицата, срещу които се търси защита от домашно насилие – в 10 от случаите това са съпрузи на търсещия закрила, в 7 от случаите това са възходящи на лицето, което търси закрила, в 7 от случаите молбата е срещу лице, от което търсещият закрила има дете, в 4 от случаите това са лица, с които търсещият закрила се намира в съпружеско съжителство, в 2 от случаите низходящ, в 3 от случаите лице, с което се намира или е било в родство по сватовство до трета степен включително, в един от случаите се търси закрила от низходящ на лице, с което се намира във фактическо съпружеско съжителство.

От гледна точна на наложените мерки за защита от домашно насилие във всички случаи е наложена мярката по чл. 5, ал .1, т. 1 от ЗЗДН „задължаване на извършителя да се въздържа от извършване на домашно насилие“. При налагане на тази мярка не се посочва срок, за която се налага, но в едно от решенията мярката е наложена за срок от 3 месеца. Мярката по чл. 5, ал. 1, т. 2 от ЗЗДН „отстраняване на извършителя от съвместно обитаваното жилище“ е наложена по 7 дела. Мярката по чл. 5, ал. 1, т. 3 от ЗЗДН „забрана на извършителя да приближава пострадалото лице, жилището, местоработата и местата за социални контакти и отдих на пострадалото лице при условия и срок, определени от съда“ е наложена в 18 случая. Това е втората най-често налагана мярка по чл. 5 от ЗЗДН. В 4 от случаите е наложена мярката по чл. 5, ал. 1, т. 4 от ЗЗДН „временно определяне местоживеенето на детето при пострадалия родител или при родителя, който не е извършил насилието, при условия и срок, определени от съда, ако това не противоречи на интересите на детето“. Мярката по чл. 5, ал. 1, т. 5 от ЗЗДН „задължаване на извършителя на насилието да посещава специализирани програми“ е наложена в 7 случая. По едно от делата от 2015 г. молителката моли наред с другите мерки съда да задължи извършителя на насилието да посещава специализирани програми. В този случай съдът счита, *„че е безпредметно определянето на допълнителна мярка за закрила, а именно задължаване на ответника … да посещава специализирани програми в Център за социална рехабилитация и интеграция за жени и деца, претърпели насилие …, доколкото подобна мярка е била наложена и с решението по гр. д. № … по описа за 2013 г. на … районен съд, но видно от установените по делото обстоятелства същата не е оказала никакво влияние по отношение поведението на ответника“*[2]. *По друго дело се сочи: „Съдът намира, че исканата от молителката мярка – задължаване на отв. Т. да посещава специализирана програма не следва да бъде налагана, доколкото като цяло същият е описван като добър човек, а проявата на домашно насилие е възможен резултат от воденият между страните бракоразводен процес“*[3].

2. Решение по гр. дело 3575 от 2015 г. на Районен съд Плевен
3. Решение по гр. дело 2039 от 2015 г. на Районен съд Плевен

В минимум 6 от случаите, разгледани от Районен съд Плевен през 2015 г., от решенията може да се направи извод, че става въпрос за системно насилие. В по-големия брой от случаи лицата се оплакват от упражнено спрямо тях едновременно физическо и психическо насилие (включително в случай на заплахи от друга държава по телефон и Вайбър). По минимум три дела, в които съдът е наложил мярка за закрила, пострадалите лица се оплакват само от упражнено спрямо тях психическо насилие.

От минимум 22 решения, с които е наложена глоба, по 18 решения тя е в размер на минимума от 200 лева, а в 4 от случаите е по-висока, като в един от случаите е наложена глоба в размер на 800 лева.

В 8 от разгледаните решения на Районен съд Плевен за 2015 г. има данни домашното насилие да е извършено в присъствието на деца. Не във всички случаи има наложени мерки за защита на децата, в чието присъствие е извършено насилието. В едно от решенията си Районен съд Плевен отбелязва, че „дори да се приеме, че насилието е упражнено само по отношение на детето Д., скандалът, който бащата е започнал в пияно състояние неминуемо се е отразил на психиката и на другите деца“[4] и постановява мярка за защита и спрямо тях.

Практика по ЗЗДН на Районен съд Ловеч за 2015 г.

За целите на настоящия анализ бяха прегледани решенията и определенията по 20 дела на Районен съд Ловеч по ЗЗДН за 2015 г.

От постъпили през 2015 г. 25 молби за защита по ЗЗДН Районен съд Ловеч е образувал 21 производства по издаване на заповед за защита по ЗЗДН, издал 9 заповеди за незабавна защита, 14 заповеди за защита, по 1 дело молбата за издаване на заповед за защита е била оставена без уважение и 6 производства са били прекратени. 13 от молбите са били подадени от жени, 3 от мъже, 6 от дирекция „Социално подпомагане“, касаещи защита на деца. С подадените молби за защитата по ЗЗДН пред Районен съд Ловеч през 2015 г. е искана защита на общо 31 деца.

Били са обжалвани 2 от решенията, с които молбата за защита е била уважена, и 1 от решенията, с които е била оставена без уважение.

От анализа на практиката на Районен съд Ловеч по ЗЗДН за 2015 г. може да се направи извод, че най-честите причини за прекратяване на производствата са или оттегляне на молбата, или неотстраняване в срок на нередовности.

Що се отнася до лицата, срещу които се търси защита от домашно насилие, в 4 от разгледаните случаи това са съпрузи или бивши съпрузи на търсещия закрила, в 3 от случаите са възходящи на лицето, което търси закрила, в 1 от случаите молбата е срещу лице, от което търсещият закрила има дете, в 1 от случаите това са лица, с които търсещият закрила се намира в съпружеско съжителство, в 1 от случаите низходящ и в 1 от случаите лице, с което се намира в съпружеско съжителство.

От гледна точка на наложените мерки за защита от домашно насилие във всички от разгледаните случаи е наложена мярката по чл. 5, ал .1, т. 1 от ЗЗДН „задължаване на извършителя да се въздържа от извършване на домашно насилие“.

4. Решение по гр. дело 83 от 2015 г. на Районен съд Плевен

При налагане на тази мярка не се посочва срок, за която се налага. Мярката по чл. 5, ал. 1, т. 2 от ЗЗДН „отстраняване на извършителя от съвместно обитаваното жилище“ е наложена по 4 дела. Мярката по чл. 5, ал. 1, т. 3 от ЗЗДН „забрана на извършителя да приближава пострадалото лице, жилището, местоработата и местата за социални контакти и отдих на пострадалото лице при условия и срок, определени от съда“ е наложена в 9 случая. Това е втората най-често налагана мярка по чл. 5 от ЗЗДН. В 2 от случаите е наложена мярката по чл. 5, ал. 1, т. 4 от ЗЗДН „временно определяне местоживеенето на детето при пострадалия родител или при родителя, който не е извършил насилието, при условия и срок, определени от съда, ако това не противоречи на интересите на детето“. В един от тези случаи съдът не е определил срок. Мярката по чл. 5, ал. 1, т. 5 от ЗЗДН „задължаване на извършителя на насилието да посещава специализирани програми“ е наложена в 2 от разгледаните случаи.

В минимум 5 от разгледаните случаи на Районен съд Ловеч през 2015 г. може да се направи извод, че става въпрос за системно насилие. В по-големия брой от случаи лицата се оплакват от упражнено спрямо тях едновременно физическо и психическо насилие. По минимум 4 дела, в които съдът е наложил мярка за закрила, пострадалите лица се оплакват само от упражнено спрямо тях психическо насилие.

От минимум 13 решения, с които е наложена глоба, по 10 решения тя е в размер на минимума от 200 лева.

Примери от съдебната практика в Апелативен район – Велико Търново през 2015 г.

В едно от делата се посочва: „От изслушването на детето ... по реда на чл.15 ЗЗДет. се установява, че на 15.08.2015 г. е излязло на разход*ка с братчето си, но е забравила обувките му. След като се е прибрало, за да ги вземе, между нея и майка й е възникнал спор, тъй като детето е отказало да осъществи помощ в домакинството, при което майка му го е ударила с патерица, замерила го е с играчка, която се е счупила в него. Детето желае да живее при баща си, но не желае да прекъсва връзката с майка си. Иска да се вижда с нея редовно“. По същия случай детето споделя, че „ и майка й я малтретира като я биела с готварска решетъчна лъжица, като и нанасяла удари по цялото тяло, като също така я удряла и с „мопа“ и то всяка седмица по един два пъти. Твърди, че в дома им пазарува основно[детето], която и основно се грижи за по малките си брат и сестра, като чисти и под диктовка на майка си готви ... Твърди, че майка и я буди рано сутрин в 7 часа за да гледа брат си и то е всеки ден без неделите. Твърди, че ... споделила, че предвид ангажираността й в домакинството вече е без приятели и всички съседи и деца в квартала я наричат Пепеляшка“*[5].

Решение на Районен съд Русе разглежда случай, в който желанието за самоубийство и действията за осъществяването му, извършени в присъствието на близките, води до стрес и представлява домашно насилие. От решението става ясно, че от 2012 г. ответникът започнал да употребява алкохол, станал зависим и отношенията му с молителката се влошили. *„През месец август 2015 г., след скандал, той решил да скочил през балкона на апартамента им на 6 етаж, след употреба на алкохол. След кратък период от време се върнал и се обадил на тел. 112. Бил настанен в Психодиспансера. На 24.09.15 г. около 23.30 часа, след пореден скандал, ответникът отново решил да сложи край на живота*

5 Решение по гр. дело 4050 от 2015 г. на Районен съд Плевен

си. Молителката го видяла да прескача парапета на балкона от 6 етаж, като скочил на 4 етаж и тя се обадила се на 112." Съдът прием, че „[ж]еланието му за самоубийство и действията, които извършил в тяхно присъствие, води до изключителен стрес за нея и децата, включително на дъщеря им, която е само на 5 г.". Съдът постановява мярка за защита както спрямо молителката, така и спрямо малолетното дете[6].

В някои случаи е трудно разпознаването на психическото и емоционалното насилие като форма на домашно насилие, за което се дължи защита. Пример за наложена мярка за защита по ЗЗДН за осъществено психическо насилие, без да има данни за физическо насилие, е дело на Районен съд Русе, по което от решението на Окръжен съд Русе става ясно, че домашното насилие под формата на вербално психическо насилие е извършено от бившия съпруг на ищцата в клуб със силна музика, след като предния ден му е връчен протокол за предупреждение от МВР. Няма повече данни за обстоятелствата по случая. Ответникът е осъден на глоба от 200 лв. и му е наложена забрана да приближава ищцата за срок от 12 месеца[7].

По друго дело на Районен съд Русе бащата на детето, бивш съпруг на майката, забелязал, че детето има зачервяване на лицето. Детето казало, че майка му го бутнала, защото излязло босо на терасата и то се ударило в перваза. Бащата подал жалба в полицията за издаване на заповед за защита на детето срещу майката.

В решението по делото се отбелязва, че „*[о]т показанията на свидетеля Н.С. е видно, че на този ден – събота, детето излязло босо на остъклената тераса, искало от майка си нещо, тя му казала да влезе в апартамента и след като му повишила тон, малолетния я ударил по ръката, а Й. се опитала да го хване с ръка. Детето се дръпнало и при обръщането си да влезе в апартамента се ударило в перваза на прозореца в областта на носа и под дясното око. Опита на майката да хване детето или дори да се приеме, че го е бутнала за да влезе от терасата в апартамента, не е умишлено деяние, което е целяло нанасяне на физическо увреждане на детето.*

(...) По правната си характеристика актът на домашно насилие е деяние, което може да бъде извършено само чрез действие, като същото следва да е извършено виновно и то само умишлено. Непредпазливите деяния и деяния чрез бездействие не могат да бъдат квалифицирани като акт на домашно насилие. Тези деяния се явяват обществеоопасни и поради това законодателят е предвидил тяхната противоправност и извършителите им да бъдат санкционирани чрез ЗЗДН. В някои случаи тези деяния са и с по-висока обществена опасност и представляват престъпления по Наказателния кодекс на РБългария, но това не е пречка да се проведе и производство по реда на ЗЗДН. (...) акт за домашно насилие изразяващо се във физическо такова е съзнателно и целенасочено действие спрямо личността на пострадалия, целящо настъпване на обществеоопасните последици – физическо нараняване на пострадалото лице.

(...) От съдебномедицинското удостоверение е видно, че два дни след полученото нараняване, при прегледа на детето е установено охлузване на носа и под дясното око с корички и обща площ до 1 см. Това нараняване е било толкова малко, че дори свидетелката Г. не го е видяла при втория разпит на детето във Второ РУП". Молбата за защита е отхвърлена от районния съд, решението е потвърдено от окръжния съд, но е отменено в частта, в която ищецът е осъден да плати разноските по делото[8].

6 Решение по гр. дело № 6245/2015 г. на Районен съд Русе

7 Решение по гр. дело № 6161/2015, на Районен съд Русе, обжалвано и потвърдено с решение 111 по въззивно гр. дело № 114/2016 г. на Окръжен съд Русе

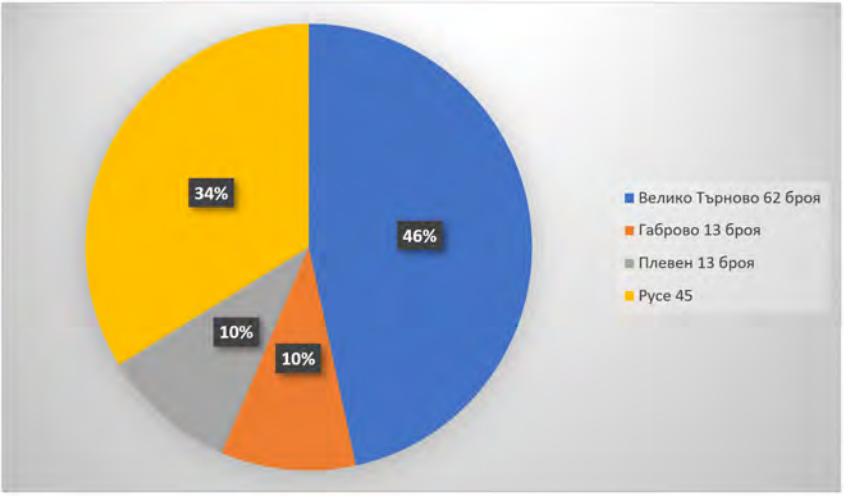
8 Решение по гр. дело 581/2015 г. на Районен съд Русе, потвърдено частично с решение по

Пример за решение от Районен съд Ловеч, по което съдът е наложил мярка във връзка с упражнено психическо и икономическо насилие, е намерен в дело, по което дядо е подал молба за защита срещу своя внук. В решението се посочва, че „на 28 и 29 декември 2014 г. и на 13.01.2015 г. ответникът го е заплашвал, че ще му нанесе побой, ще счупи имуществото в дома му, (...), като се е обърнал към него с думите: *„Давай парите, че започвам да чупя, ще те пребия изкуфял старец, скръндза, имаш пари“,* а в болницата се е обърнал към него с думите: „Ти ще излезеш от болницата, баща *ми ще тръгне на курс и тогава ще видиш какво ще се случи“. Молителят е декларирал, че ответникът месеци наред е вземал пари от пенсията му и го е оставял без средства за живеене“.*

По делото съдът отбелязва, че *„[п]остралото лице е в напреднала възраст и увредено общо здравословно състояние. Върху насилника несъмнено следва да се въздейства със средствата на закона, така че за в бъдеще той да не осъществява актове на насилие. Това не означа, че мярката следва да се налижи за срок такъв, че вместо да поправи поведението му, да породи отчуждение. (...) Определеният от съда срок от една страна ще въздейства на насилника поправително, но ще му даде възможност и да възстанови отношенията си с пострадалия. В случая се отчита, че след завеждането на делото нарушителят стриктно е спазвал наложените му ограничения с издадената заповед, което дава основание да се мисли, че част от поправителния ефект е вече постигнат“*[9].

От информацията, предоставена от Областните дирекции на Министерството на вътрешните работи, съответно за областите Велико Търново, Габрово, Плевен и Русе, общият брой на заповедите за незабавна защита, които са били изпратени на районните управления на полицията през 2015 г., е 133 (виж фиг. 6).

Фиг. 6 Заповеди за незабавна защита по данни на ОД на МВР за 2015 г.

Също съгласно данните, предоставени от областните дирекции на Министерство на вътрешните работи на територията на Апелативен район – Велико Търново за 2015 г., броят на заповедите за защита е бил 140 (виж фиг. 7).

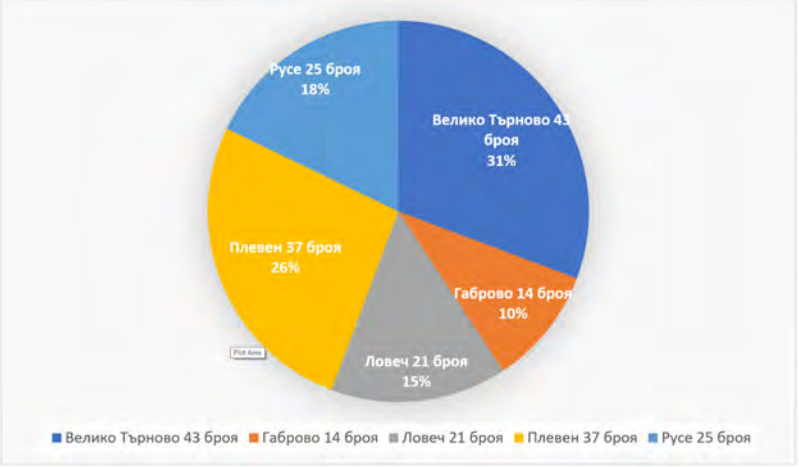
1.2 Анализ на информацията за делата по ЗЗДН в районните и окръжните

гр. дело 340/2015 г. на Окръжен съд Русе

9 Решение по гр. дело 75/2015 г. на Районен съд Ловеч

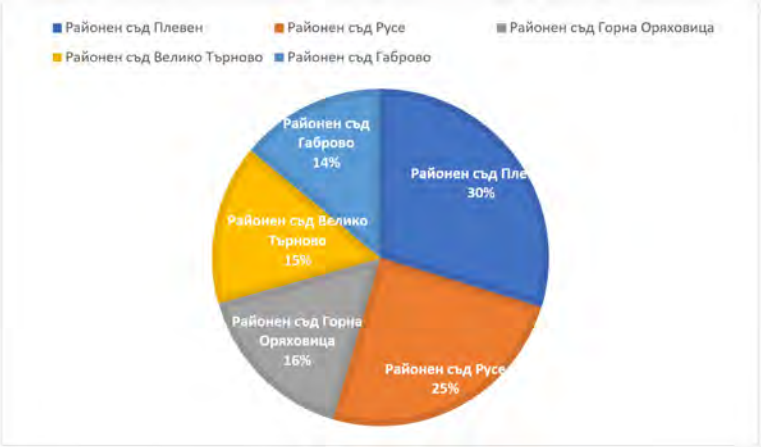
съдилища от Апелативен район – Велико Търново и данни от Областните дирекции на МВР във Велико Търново, Габрово, Ловеч, Плевен и Русе за 2016 г.

Фиг. 7 Заповеди за защита по данни на ОД на МВР за 2015 г.

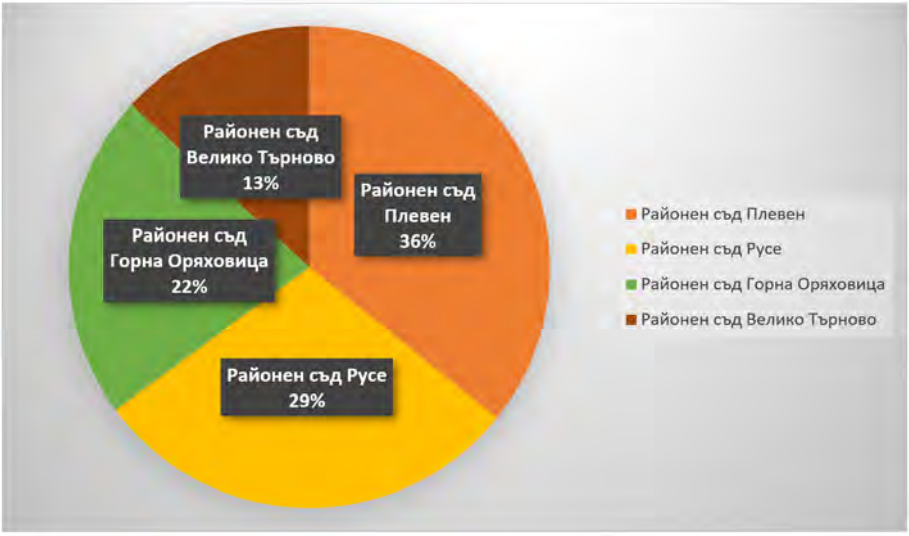
В получената информация по ЗДОИ се посочва, че през 2016 г. в Апелативен район – Велико Търново са били образувани 345 производства за издаване на заповед за защита по ЗЗДН въз основа на 362 подадени молби за защита. Най-голям е броят на образуваните производства пред Районен съд Плевен (72 дела), следван от Районен съд Русе (60 дела), Районен съд Горна Оряховица (39 дела), Районен съд Велико Търново (37 дела) и Районен съд Габрово (34 дела) (виж фиг. 8). В тези пет районни съдилища са концентрирани 70% (242 дела) от общия брой дела по ЗЗДН в Апелативен район – Велико Търново за 2016 г. Районните съдилища в Апелативен район – Велико Търново с най-малък брой дела по ЗЗДН през 2016 г. са Районен съд Трявна, Районен съд Никопол и Районен съд Кнежа с по 2 дела и районен съд Дряново (5 дела).

Фиг. 8 Районни съдилища с най-голям брой дела по ЗЗДН за 2016 г.

Общият брой на постановените мерки за незабавна защита в Апелативен район – Велико Търново през 2016 г. е 215. Четири районни съдилища са издали 70% от всички заповеди за незабавна защита в Апелативен район – Велико Търново. Това са Районен съд Плевен (54 заповеди), Районен съд Русе (44 заповеди), Районен съд Горна Оряховица (33 заповеди) и Районен съд Велико Търново (20 заповеди) (виж фиг. 9).

Фиг. 9 Районни съдилища, постановили най-голям брой мерки за незабавна защита за 2016 г.

Общият брой решения, с които е издадена заповед за защита по ЗЗДН за Апелативен район – Велико Търново през 2016 г., е 162. Броят на издадените заповеди за защита по ЗЗДН е около 45% от общия брой подадени молби за защита, съответно 76% от общо постановените през 2016 г. решения по ЗЗДН уважават молбата за защита. Най-голям брой заповеди за защита (54) е издал Районен съд гр. Плевен, като 61% от подадените молби за защита са били уважени, докато Районен съд Горна Оряховица е уважил 41% от подадените молби през 2016 г. (виж фиг. 10). През 2016 г. са подадени 31 жалби до съответния окръжен съд срещу решения, с които е била наложена мярка за защита.

Общият брой прекратени производства по ЗЗДН в Апелативен район – Велико Търново за 2016 г. е 157, което представлява около 46% от общия брой производства, като за някои съдилища това представлява половината или повече от половината образувани производства (за Районен съд Районен съд Тетевен 9 от 11 производства са прекратени, Дряново 4 от 5 са прекратени, Районен съд Троян 7 от 10 са прекратени, Районен съд Севлиево 6 от 9 и Районен съд Никопол 1 от 2 са прекратени). За Районен съд Плевен и Районен съд Русе прекратените производства представляват съответно 29% и 38%, което е значително под средното за апелативния район (виж фиг. 11).

Фиг. 10 Уважени молби за закрила по ЗЗДН спрямо подадените молби за 2016 г.

Фиг. 11 Прекратени производства спрямо образувани през 2016 г.

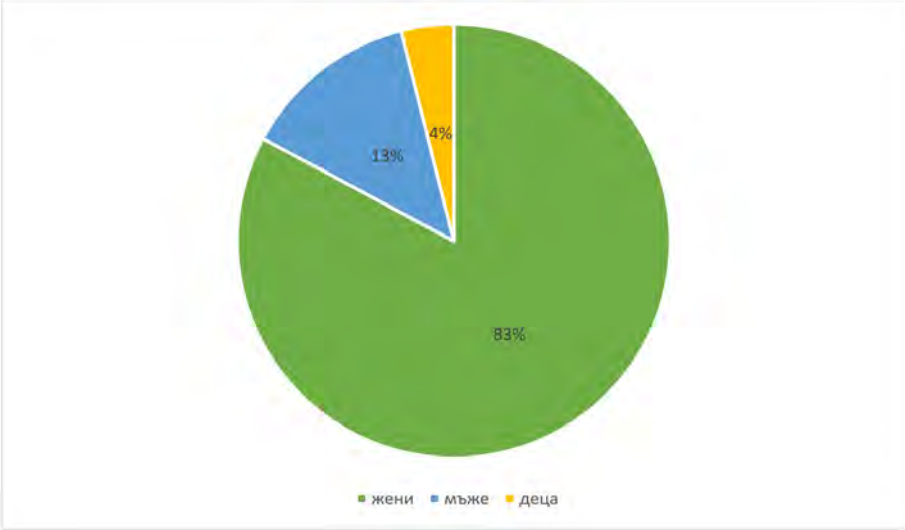

Броят решения, с които молбата за издаване на заповед за защита е оставена без уважение в Апелативен район – Велико Търново за 2016 г., е 50 решения, което представлява по-малко от 14% от общо подадените молби за защита, съответно около 24% от общо постановените през 2016 г. решения по ЗЗДН.

Броят на обжалваните решения, с които молбата за защита е била уважена, е 30, което представлява около 19% от тези решенията. Броят на обжалваните решения, с които молбата за защита е оставена без уважение, е 32 % от тези решения.

От предоставената от районните съдилища в Апелативен район – Велико Търново информация[10] 275 от молбите през 2016 г. са били подадени от жени, 44 от мъже и 13 от деца. 6 от молбите, касаещи домашно насилие над деца, са подадени от директори на дирекция „Социално подпомагане“, 1 лично от дете, 4 от друго лице и за 2 не е посочено (виж фиг. 12).

Фиг. 12 Подадени молби за защита 2016 г. съответно от мъже, жени и деца

От предоставената от районните съдилища в Габрово, Тетевен, Трявна, Левски, Никопол, Севлиево и Дряново информация през 2016 г. най-голям е броят на молбите за защита срещу лице, с което молителят се намира във фактическо съпружеско съжителство – 31 молби, молбите, подадени срещу съпруг или бивш съпруг са 19, срещу лице, от което молителят има дете подадените молби са 9, молбите, подадени срещу низходящ са 18, срещу възходящ са 1, срещу лице, с което се намира в родство по съребрена линия до четвърта степен включително, са 2, срещу лице, с което се намира или е било в родство по сватовство до трета степен включително, са 1 молба. Не бяха предоставени данни за подадени през 2016 г. молби за защита по ЗЗДН срещу настойник, попечител или приемен родител, срещу възходящ или низходящ на лицето, с което се намира във фактическо съпружеско съжителство, както и срещу лице, с което родителят се намира или е бил във фактическо съпружеско съжителство.

Броят решения, постановени в срок до три месеца от подаването на молбата за защита в Апелативен район – Велико Търново през 2016 г., е 213 решения, което означава, че почти всички решения по ЗЗДН в Апелативен район – Велико Търново се постановяват в рамките на три месеца от подаване на молбата за защита.

10 Информацията не включва данни за пола и възрастта на молителите от Районен съд Червен Бряг, Районен съд Свищов, Районен съд Луковит и Районен съд Павликени

Практика по ЗЗДН на Районен съд Плевен за 2016 г.

За целите на настоящия анализ бяха прегледани решенията и определенията по 53 дела на Районен съд Плевен по ЗЗДН за 2016 г.

От постъпили през 2016 г. 72 молби за защита по ЗЗДН Районен съд Плевен е издал 54 заповеди за незабавна защита, 44 заповеди за защита, по 3 дела молбата за издаване на заповед за защита е била оставена без уважение и 21 производства са били прекратени. 63 от молбите са били подадени от жени, 8 от мъже, 6 за защита на деца, от които 3 от дирекция „Социално подпомагане“ и 3 една от друго лице. С подадените молби за защитата по ЗЗДН пред Районен съд Плевен през 2016 г. е искана защита на общо 25 деца.

Обжалвани са 8 от решенията, с които молбата за защита е била уважена, и няма обжалвани решения, с които молбата е била оставена без уважение.

От анализа на практиката на Районен съд Плевен по ЗЗДН за 2016 г. може да се направи извод, че производствата биват прекратявани най-често поради оттегляне на молбата за защита (най-малко 3 случая), споразумение между страните (най-малко 2 случая), неотстраняване в срок на нередовности в молбата (най-малко 2 случая). В 1 от случаите производство е било прекратено тъй като молбата е подадена в срок по-дълъг от един месец от акта на домашно насилие (2 дни по-късно). В един случай производството е прекратено поради недопустимост на молбата, тъй като единият от ответниците по иска не е от категорията на лицата, срещу които може да се търси защита по реда на ЗЗДН. В друг случай производството е прекратено, защото делото не е подсъдно на съответния съд и е изпратено по компетентност. В един от случаите производството е било спряно на основание чл. 229, ал. 1, т. 1 от ГПК, по общо съгласие на страните и в шест месечния срок по чл. 231, ал. 1 от ГПК никоя от страните не е поискала възобновяването му.

Що се отнася до лицата, срещу които се търси защита от домашно насилие, в 16 от случаите това са лица, с които търсещият закрила се намира или е бил в съпружеско съжителство, 12 от случаите това са съпрузи или бивши съпрузи на търсещия закрила, в 1 от случаите молбата е срещу лице, от което търсещият закрила има дете, в 3 от случаите низходящ, в 2 от случаите лице, с което се намира или е било в родство по сватовство до трета степен включително, в 2 от случаите срещу лице, с което се намира в родство по съребрена линия до четвърта степен включително и в един от случаите срещу лице, с което родителят се намира или е бил във фактическо съпружеско съжителство.

От гледна точка на наложените мерки за защита от домашно насилие във всичките 33 от прегледаните случаи е наложена мярката по чл. 5, ал .1, т. 1 от ЗЗДН „задължаване на извършителя да се въздържа от извършване на домашно насилие“. При налагане на тази мярка не се посочва срок. Мярката по чл. 5, ал. 1, т. 2 от ЗЗДН „отстраняване на извършителя от съвместно обитаваното жилище“ е наложена по 8 от прегледаните дела. Мярката по чл. 5, ал. 1, т. 3 от ЗЗДН „забрана на извършителя да приближава пострадалото лице, жилището, местоработата и местата за социални контакти и отдих на пострадалото лице при условия и срок, определени от съда“ е наложена в 25 случая. Това е втората най-често налагана мярка по чл. 5 от ЗЗДН. В 5 от случаите е наложена мярката по чл. 5, ал. 1, т. 4 от ЗЗДН „временно определяне местоживеенето на детето при пострадалия

родител или при родителя, който не е извършил насилието, при условия и срок, определени от съда, ако това не противоречи на интересите на детето“. Мярката по чл. 5, ал. 1, т. 5 от ЗЗДН „задължаване на извършителя на насилието да посещава специализирани програми“ е наложена в 13 случая.

В минимум 11 от случаите разгледани от Районен съд Плевен през 2016 г. от решенията може да се направи извод, че става въпрос за системно насилие. В по-големия брой от случаи лицата се оплакват от упражнено спрямо тях едновременно физическо и психическо насилие. По минимум 4 дела, в които съдът е наложил мярка за закрила, пострадалите лица се оплакват само от упражнено спрямо тях психическо насилие.

От минимум 32 решения, с които е наложена глоба, по 28 решения тя е в размер на минимума от 200 лева и в един от случаите е в максимален размер от 1000 лева.

В 10 от разгледаните решения има данни домашното насилие да е извършено в присъствието на деца. Не във всички случаи има наложени мерки за защита на децата, в чието присъствие е извършено насилието.

Практика по ЗЗДН на Районен съд Ловеч за 2016 г.

За целите на настоящия анализ бяха прегледани решенията и определенията по 13 дела на Районен съд Ловеч по ЗЗДН за 2016 г.

От постъпили през 2016 г. 18 молби за защита по ЗЗДН Районен съд Ловеч е образувал 13 производства по издаване на заповед за защита по ЗЗДН, издал 7 заповеди за незабавна защита, 5 заповеди за защита, по 3 дела молбата за издаване на заповед за защита е била оставена без уважение и 7 производства са били прекратени. 12 от молбите са били подадени от жени, 1 от мъже, 3 молби касаят насилие, упражнено спрямо деца, като една е подадена лично и 2 от дирекция „Социално подпомагане“. С подадените молби за защитата по ЗЗДН пред Районен съд Ловеч през 2016 г. е искана защита на общо 4 деца.

Били са обжалвани 2 от решенията, с които молбата за защита е била уважена, и няма обжалвани решения, с които молбата е била оставена без уважение.

От анализа на практиката на Районен съд Ловеч по ЗЗДН за 2016 г. може да се направи извод, че най-честата причина за прекратяване на производствата е оттегляне на молбата.

Що се отнася до лицата, срещу които се търси защита от домашно насилие, най-често молбата е срещу лице, от което търсещият закрила има дете.

От гледна точна на наложените мерки за защита от домашно насилие във всички от разгледаните случаи е наложена мярката по чл. 5, ал .1, т. 1 от ЗЗДН „задължаване на извършителя да се въздържа от извършване на домашно насилие“. При налагане на тази мярка не се посочва срок, за която се налага. Мярката по чл. 5, ал. 1, т. 2 от ЗЗДН „отстраняване на извършителя от съвместно обитаваното жилище“ е наложена по 3 дела за максимален срок от 18 месеца. Мярката по чл. 5, ал. 1, т. 3 от ЗЗДН „забрана на извършителя да приближава пострадалото лице, жилището, местоработата и местата за социални контакти и отдих на пострадалото лице при условия и срок, определени от съда“ е наложена в 4

случая за максималния 18 месечен срок. Това е втората най-често налагана мярка по чл. 5 от ЗЗДН. В 3 от случаите е наложена мярката по чл. 5, ал. 1, т. 4 от ЗЗДН „временно определяне местоживеенето на детето при пострадалия родител или при родителя, който не е извършил насилието, при условия и срок, определени от съда, ако това не противоречи на интересите на детето“ отново за максималния срок от 18 месеца. Мярката по чл. 5, ал. 1, т. 5 от ЗЗДН „задължаване на извършителя на насилието да посещава специализирани програми“ е наложена в 1 от разгледаните случаи.

Примери от съдебната практика в Апелативен район – Велико Търново през 2016 г.

Пример за постановена мярка за закрила по ЗЗДН за упражнено психическо насилие, без да са налице данни за физическо насилие, е решение на Районен съд Русе, по което е установено, че „ответникът живее в дома на родителите си в с. *[...], че няма постоянна работа, че вследствие употреба на алкохол постоянно е пиян и в нетрезво състояние вдига скандали и буйства. На 25.05.2016 г., прибирайки се късно вечерта в нетрезво състояние, започнал да буйства, блъснал вратата на кухнята, където се намирала майка му, при което се повредила касата на вратата и паднало парче мазилка.*

При тези данни съдът намира, че са налице предпоставките по чл. 15 ЗЗДН за издаване на заповед за защита, с която да отстрани ответника В.Н.К. от съвместно обитаваното жилище в ... Това е така, защото с поведението си ответникът упражнява върху родителите си психическо насилие“[11].

Друг такъв пример е решение, в което се отбелязва, че в *„показанията си свидетелките са категорични, че отношенията между страните са били конфликтни през изминалата една година. Причината за това било несъгласието на ответника с решението на молителката да се разделят. Пояснявят, че В. се е прибрала от Германия и заживяла в дома на майка си заедно с детето, а ответника останал да работи в Германия. Звънял по телефона на молителката и я заплашвал, че ще я убие, ще я запали. На 22 декември 2015 г. се върнал от Германия и по негово искане останал да живее във втората къща, (...) молителката (...) отишла да вземе дрехи за детето от дома, в който останал да живее ответника. Цялата къща била в безпорядък, по пода имало начупени стъкла и части от мазилка. Стените, таваните, теракота на пода и банята били разбити. Мивката в банята била счупена, тоалетната чиния, клекалото и казанчето били разбити. Керамичният плот на готварската печка бил натрошен, а стъклото на вратичката липсвало. Четири от вратите били изкъртени и надупчени от удари с тесла, а една от тях била изкъртена и от пантите. Пред свидетелите ответника признал, че лично е изпочупил всичко, защото в противен случай щял да потроши молителката. За случилото се уведомили органите на полицията и по повод на стореното последните издали протокол за полицейско предупреждение на ответника“*. Издадена е заповед за защита[12].

Подобен пример от практиката на Районен съд Плевен е решение, по което „*[с]ъдът счита, че отправянето на обидни думи и заплахи от страна на ответника спрямо молителката следва да бъде квалифицирано като психическо насилие. Това поведение е от естество да наруши нормалното психично състояние на*

11 Решение по гр. дело 2930/2016 г. на Районен съд Русе
12 Решение по гр. дело 40/2016 г. на Районен съд Русе

лицето, към което е насочено поведението, особено когато не е еднократно, а съпътства общуването между тях. Поради това безспорно е налице психическо насилие спрямо молителката, като степента му има значение само при преценка на адекватните мерки за закрила[13] *“.*

Като пример за утвърждаване на практиката, че за психическо и емоционално насилие върху дете се смята и всяко домашно насилие, извършено в негово присъствие (чл. 2, ал. 2 от ЗЗДН), може да се посочи решение на Районен съд Русе, по което съдът е приел, че *„[д]ецата също се явяват пострадали лица от извършено от ответника домашно насилие, тъй като скандалите между Н. и А. са ставали в тяхно присъствие и съгласно чл. 2, ал. 2 от ЗЗДН за психическо и емоционално насилие върху деца се смята и всяко домашно насилие, извършено в тяхно присъствие“*[14].

По друго дело е обсъдено прилагането на едномесечния срок по чл. 10, ал. 1 от ЗЗДН в случай, касаещ психическо насилие спрямо деца. Съдът отбелязва, че *„[и]зложените в молбата фактически твърдения, които могат да бъдат възприети като осъществен акт на домашно насилие по отношение на някое от децата не могат да послужат като основание за постановяване на мерки за защита по отношение на децата, тъй като не са извършени в предвидения в чл.10, ал.1 ЗЗДН едномесечен срок“*[15].

Пример, в който съдът е разгледал делото въпреки…

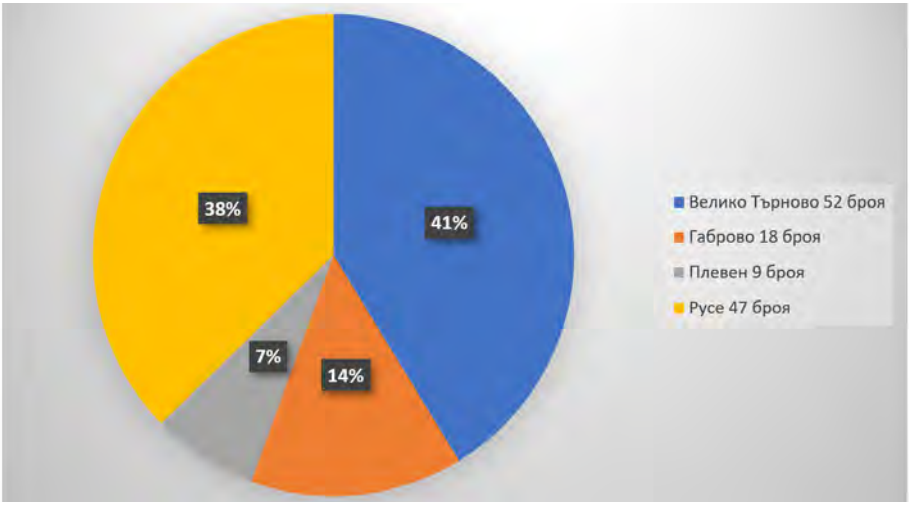
По друго дело е разгледан въпросът за допустимостта на молбата за защита от гледна точка кръга лица, срещу които може да се иска защита от домашно насилие и изключването от понятието за фактическо съпружеско съжителство на случаите, които касаят поддържането на връзка с „елементи“ на съпружеско съжителство. В решението си съдът отбелязва, че „[з]а да бъде молбата допустима, съгласно разпоредбата на чл. 3 т. 10 ЗЗДН, *защита по този закон може да търси всяко лице, пострадало от домашно насилие, извършено от лице, с което родителят се намира или е бил във фактическо съпружеско съжителство. В случая фактическото съпружеско съжителство определя допустимостта на молбата. В молбата се твърди, че Х.П. поддържа връзка с елементи на фактическо съжителство с М.Н.. Това не е достатъчно, за да се приеме, че те са били или се намират към момента във фактическо съпружеско съжителство. Законът не дава легална дефиниция на понятието фактическо съпружеско съжителство, но предполага, че изводът за това се извежда от събраните доказателства. Съдът счита, че фактическото съпружеско съжителство предполага лицата да живеят в общо домакинство, да обитават едно общо жилище. Това не се установи по делото. В § 1 на ПЗР на Закон за социалното подпомагане, законодателят е посочил, че „съжителстващи лица“ са съвместно живеещи в едно жилище със или без родствена връзка, регистрирани на един адрес. В случая се установи, че двамата ответника са регистрирани на различни адреси, тъй като и това не се спори от страните, ответницата обитава жилище на трети етаж, а ответника на първи етаж, макар и в една и съща сграда те имат различни домакинства и съдът приема, че същите не се намират и никога не са били във фактическо съпружеско съжителство. При така изложените фактически обстоятелства, съдът счита, че подадената от Е.Г.П., чрез адв. М.Д. *** против М.М.Н. ***

13 Решение по дело 4408/2016 г. на Районен съд Плевен
14 Решение по гр. дело 245/2016 г. на Районен съд Русе
15 Решение по гр. дело 1737/2016 г. на Районен съд Плевен

молба е недопустима и производството по делото следва да бъде прекратено в тази част с решение, с характер на определение“[16].

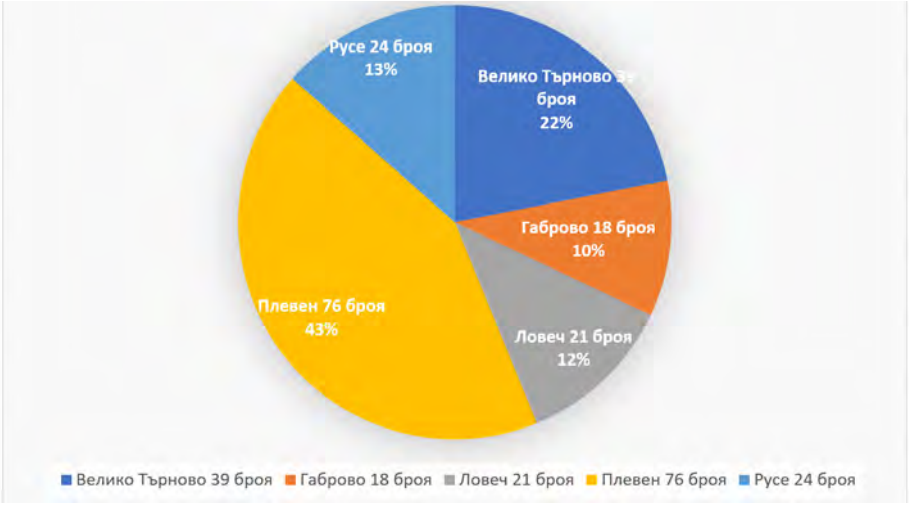
От информацията, предоставена от Областните дирекции на Министерството на вътрешните работи, съответно за областите Велико Търново, Габрово, Плевен и Русе, общият брой на заповедите за незабавна защита, които са били изпратени на районните управления на полицията през 2016 г., е 126 (виж фиг. 13).

Фиг. 13 Заповеди за незабавна защита по данни на ОД на МВР за 2016 г.

Също съгласно данните, предоставени от областните дирекции на Министерство на вътрешните работи на територията на апелативен район Велико Търново за 2016 г., броят на заповедите за защита е бил 178 (виж фиг. 14).

Фиг. 14 Заповеди за защита по данни на ОД на МВР за 2016 г.

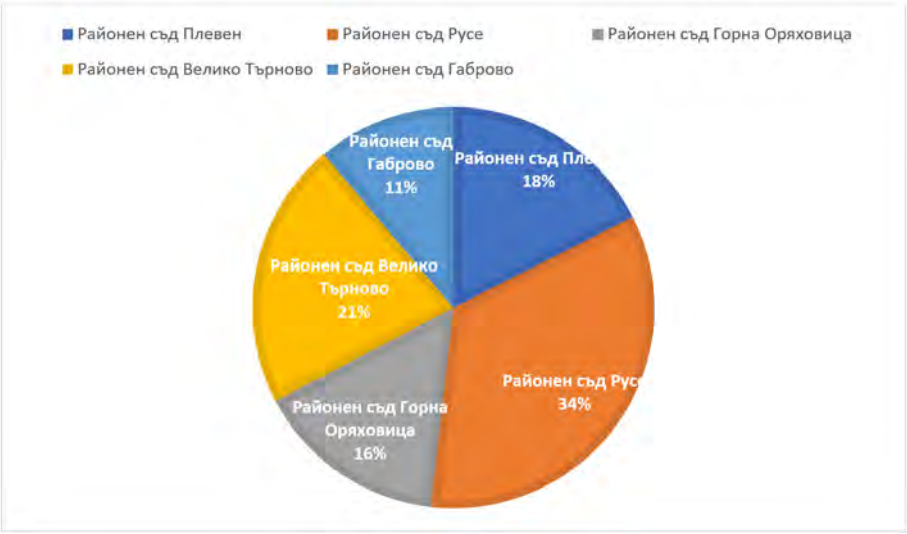

16 Решение по гр. дело 63/2016 г. на Районен съд Плевен

1.3 Анализ на информацията за делата по ЗЗДН в районните и окръжните съдилища от Апелативен район – Велико Търново и данни от Областните дирекции на МВР във Велико Търново, Габрово, Ловеч, Плевен и Русе за 2017 г.

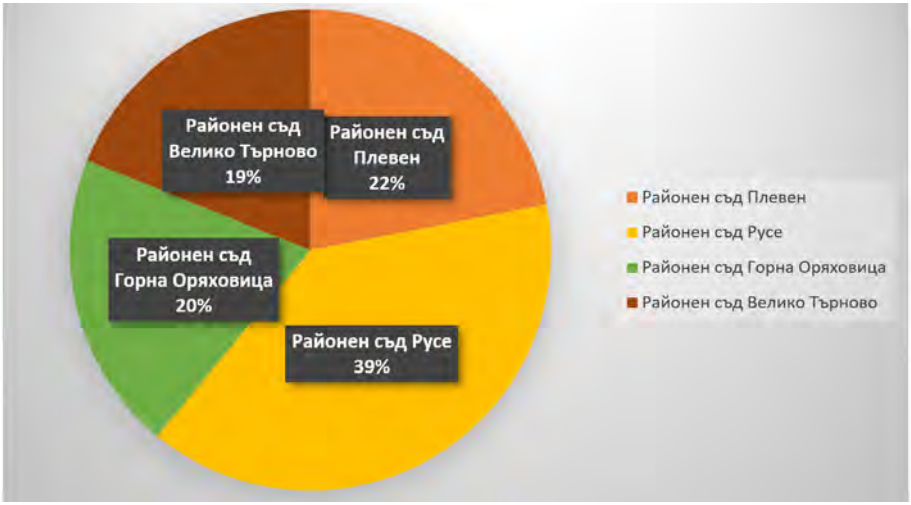
Съгласно информацията, предоставена по реда на ЗДОИ, през 2017 г. в Апелативен район – Велико Търново са били образувани 371 производства за издаване на заповед за защита по ЗЗДН въз основа на 385 подадени молби за защита. Най-голям е броят на образуваните производства пред Районен съд Русе (86 дела), следван от Районен съд Велико Търново (54 дела), Районен съд Плевен (44 дела), Районен съд Горна Оряховица (39 дела) и Районен съд Габрово (28 дела) (виж фиг. 15). В тези пет районни съдилища са концентрирани 76% (281 дела) от общия брой дела по ЗЗДН в апелативен район Велико Търново за 2017 г. Районните съдилища в апелативен район Велико Търново с най-малък брой дела по ЗЗДН през 2016 г. са Районен съд Никопол с 2 дела, Районен съд Кнежа и Районен съд Трявна с по 3 дела и районен съд Дряново с 4 дела.

Фиг. 15 Районни съдилища с най-голям брой дела по ЗЗДН за 2017 г.

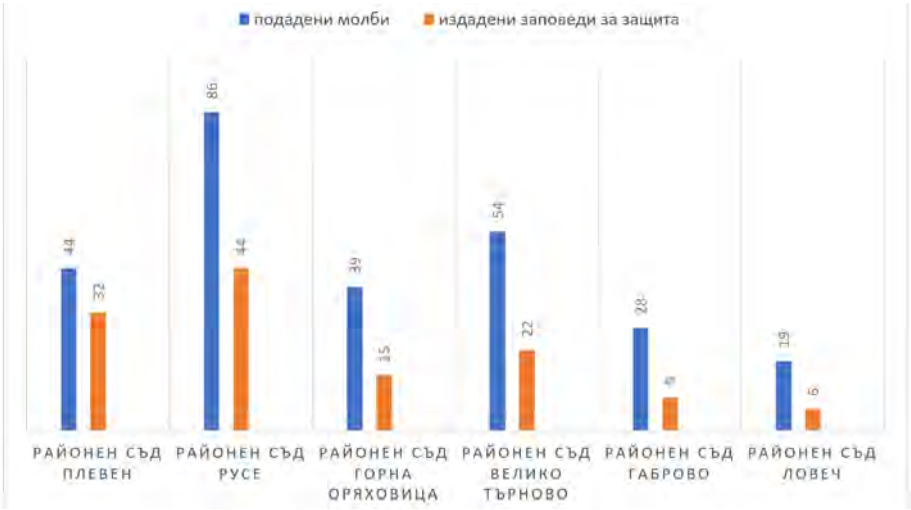
Общият брой на постановените мерки за незабавна защита в Апелативен район – Велико Търново през 2017 г. е 227. Четири районни съдилища са издали 72% от всички заповеди за незабавна защита в Апелативен район – Велико Търново. Това са Районен съд Русе (64 заповеди), Районен съд Плевен (36 заповеди), Районен съд Горна Оряховица (33 заповеди) и Районен съд Велико Търново (31 заповеди) (виж фиг. 16).

Фиг. 16 Районни съдилища, постановили най-голям брой мерки за незабавна защита за 2017 г.

Общият брой решения, с които е издадена заповед за защита по ЗЗДН за апелативен район Велико Търново през 2017 г., е 173. Броят на издадените заповеди за защита по ЗЗДН е около 45% от общия брой подадени молби за защита, съответно 79% от общо постановените през 2017 г. решения по ЗЗДН уважават молбата за защита. Най-голям брой заповеди за защита (44) е издал Районен съд гр. Русе, като 51% от подадените молби за защита са били уважени, също така 73% от подадените молби до Районен съд Плевен са били уважение, докато Районен съд Велико Търново е уважил около 41% от подадените молби през 2017 г., а Районен съд Габрово и Районен съд Ловеч по 31% (виж фиг. 17).

Фиг. 17 Уважени молби за закрила по ЗЗДН спрямо подадените молби за 2017 г.

Общият брой прекратени производства по ЗЗДН в Апелативен район – Велико Търново за 2017 г. е 158, което представлява около 43% от общия брой производства, като за някои съдилища това представлява половината или повече от половината образувани производства (за Районен съд Велико Търново 27 от 54 производства са прекратени, Районен съд Тетевен 13 от 16 производства са прекратени, в Районен съд Елена 3 от 4 са прекратени, в Районен съд Свищов 5 от 8, за Районен съд Павликени прекратените производства са 11 от 18). За Районен съд Плевен и Районен съд Русе прекратените производства представляват съответно 20% и 29%, което е значително под средното за апелативния район (виж фиг. 18).

Фиг. 18 Прекратени производства спрямо образувани през 2017 г.

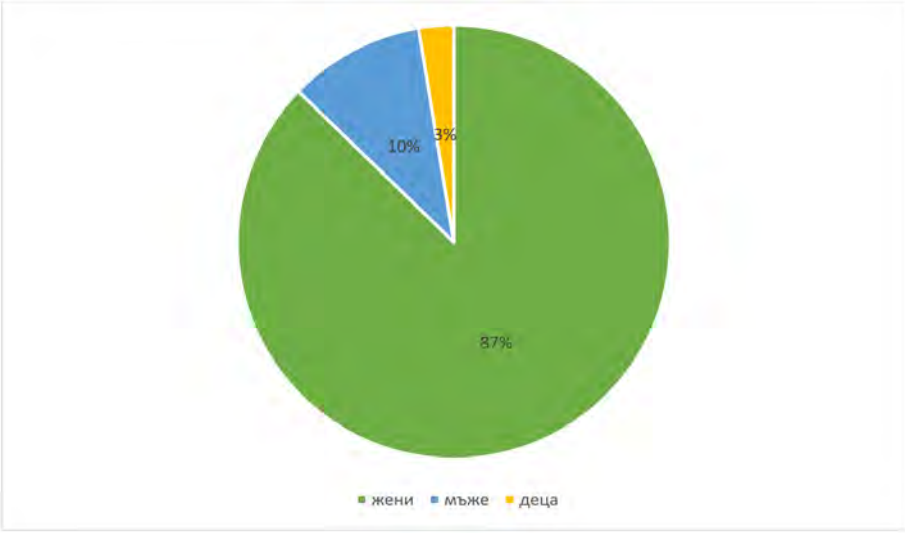
Броят решения, с които молбата за издаване на заповед за защита е оставена без уважение в апелативен район Велико Търново за 2017 г., е 48 решения, което представлява по-малко от 12% от общо подадените молби за защита, съответно около 22% от общо постановените през 2017 г. решения по ЗЗДН.

Броят на обжалваните решения, с които молбата за защита е била уважена, е 22, което представлява около 13% от тези решенията. Обжалваните решения, с които молбата за защита е оставена без уважение, са 17% от тези решения.

От предоставената от районните съдилища в Апелативен район – Велико Търново информация[17] 301 от молбите през 2017 г. са били подадени от жени, 35 от мъже и 9 от деца (виж фиг. 19).

17 Информацията не включва данни за пола и възрастта на молителите от Районен съд Червен Бряг, Районен съд Свищов, Районен съд Луковит и Районен съд Павликени

Фиг. 19 Подадени молби за защита 2017 г. съответно от мъже, жени и деца

От предоставената от районните съдилища в Габрово, Тетевен, Трявна, Левски, Никопол, Севлиево и Дряново информация през 2017 г. най-голям е броят на молбите за защита срещу лице, с което молителят се намира във фактическо съпружеско съжителство – 36 молби; молбите, подадени срещу съпруг или бивш съпруг са 19; срещу лице, от което молителят има дете подадените молби са 18; молбите, подадени срещу низходящ са 8; срещу лице, с което се намира в родство по съребрена линия до четвърта степен включително – 1 молба; срещу лице с което се намира или е било в родство по сватовство до трета степен включително – 1 молба; срещу лице, с което родителят се намира или е бил във фактическо съпружеско съжителство – 1 молба. Не бяха предоставени данни за подадени през 2017 г. молби за защита по ЗЗДН срещу възходящ, настойник, попечител или приемен родител, срещу възходящ или низходящ на лицето, с което се намира във фактическо съпружеско съжителство.

Броят решения, постановени в срок до три месеца от подаването на молбата за защита в Апелативен район – Велико Търново през 2017 г., е 223 решения, което означава, че почти всички решения по ЗЗДН в апелативен район Велико Търново се постановяват в рамките на три месеца от подаване на молбата за защита.

Практика по ЗЗДН на Районен съд Плевен за 2017 г.

За целите на настоящия анализ бяха прегледани решенията и определенията по 45 дела на Районен съд Плевен по ЗЗДН за 2017 г.

От постъпили през 2017 г. 44 молби за защита по ЗЗДН Районен съд Плевен е издал 36 заповеди за незабавна защита, 32 заповеди за защита, по 4 дела молбата за издаване на заповед за защита е била оставена без уважение и 9 производства са били прекратени. 37 от молбите са били подадени от жени, 4 от мъже и 3 от деца. С подадените молби за защитата по ЗЗДН пред Районен съд Плевен през 2017 г. е искана защита на общо 26 деца.

Били са обжалвани 6 от решенията, с които молбата за защита е била уважена, и 1 от решенията, с които е била оставена без уважение.

От анализа на практиката на Районен съд Плевен по ЗЗДН за 2017 г. може да се направи извод, че 2 производства са били прекратени поради оттегляне на молбата. 2 производства са били прекратени поради неотстраняване в срок на нередовности в молбата, 2 са били прекратени поради неспазена подсъдност и изпратени на компетентния съд, по 1 от делата страните са се споразумели, а 1 производство е било прекратено поради недопустимост на молбата, тъй като молителят не е от категорията на лицата, които могат да търсят защита по реда на ЗЗДН.

Що се отнася до лицата, срещу които се търси защита от домашно насилие, в 18 от случаите това са лица, с които търсещият закрила се намира или е бил в съпружеско съжителство, в 12 от случаите са съпрузи или бивши съпрузи на търсещия закрила, в 2 от случаите срещу лице, с което се намира в родство по съребрена линия до четвърта степен включително и по един случай срещу възходящ, низходящ и лице, с което се намира или е било в родство по сватовство до трета степен включително.

В 11 от случаите лицата се оплакват, че спрямо тях е било упражнено само психическо и емоционално насилие. В 8 от тези случаи съдът е уважил молбата.

От гледна точна на наложените мерки за защита от домашно насилие във всички случаи е наложена мярката по чл. 5, ал .1, т. 1 от ЗЗДН „задължаване на извършителя да се въздържа от извършване на домашно насилие“, без определен срок. Мярката по чл. 5, ал. 1, т. 2 от ЗЗДН „отстраняване на извършителя от съвместно обитаваното жилище“ е наложена по 7 дела, като само по 2 от тях тя е за максималния 18 месечен срок. Мярката по чл. 5, ал. 1, т. 3 от ЗЗДН „забрана на извършителя да приближава пострадалото лице, жилището, местоработата и местата за социални контакти и отдих на пострадалото лице при условия и срок, определени от съда“ е наложена в 26 случая. Това е втората най-често налагана мярка по чл. 5 от ЗЗДН. В 3 от случаите е наложена мярката по чл. 5, ал. 1, т. 4 от ЗЗДН „временно определяне местоживеенето на детето при пострадалия родител или при родителя, който не е извършил насилието, при условия и срок, определени от съда, ако това не противоречи на интересите на детето“. Мярката по чл. 5, ал. 1, т. 5 от ЗЗДН „задължаване на извършителя на насилието да посещава специализирани програми“ е наложена в 12 случая. В 3 от случаите съдът е насочил пострадалите лица към програми за възстановяване.

В минимум 30 от случаите, разгледани от Районен съд Плевен през 2017 г., от решенията може да се направи извод, че става въпрос за системно насилие. В по-големия брой от случаи лицата се оплакват от упражнено спрямо тях едновременно физическо и психическо насилие.

По всички решения, с които молбата за защита е уважена, е наложена глоба. По всички дела, с изключение на 2 (веднъж 1000 лева и веднъж 500 лева), тя е в минималния размер от 200 лева.

В 15 от разгледаните решения има данни домашното насилие да е извършено в присъствието на деца. Не във всички случаи има наложени мерки за защита на децата, в чието присъствие е извършено насилието.

Практика по ЗЗДН на Районен съд Ловеч за 2017 г.

За целите на настоящия анализ бяха прегледани решенията и определенията по 11 дела на Районен съд Ловеч по ЗЗДН за 2017 г.

От постъпили през 2017 г. 19 молби за защита по ЗЗДН Районен съд Ловеч е образувал 12 производства по издаване на заповед за защита по ЗЗДН, издал 6 заповеди за незабавна защита, 6 заповеди за защита, по 1 дело молбата за издаване на заповед за защита е била оставена без уважение и 5 производства са били прекратени. 14 от молбите са били подадени от жени, няма молби, подени от мъже или от деца. С подадените молби за защитата по ЗЗДН пред Районен съд Ловеч през 2017 г. е искана защита на общо 2 деца.

Било е обжалвано 1 от решенията, с които молбата за защита е била уважена, и няма обжалвани решенията, с които молбата е била оставена без уважение.

От анализа на практиката на Районен съд Ловеч по ЗЗДН за 2017 г. може да се направи извод, че най-честата причини за прекратяване на производствата е оттегляне на молбата.

Що се отнася до лицата, срещу които се търси защита от домашно насилие през 2017 г., най-често това е лице, от което търсещият закрила има дете.

От гледна точка на наложените мерки за защита от домашно насилие във всички от разгледаните случаи е наложена мярката по чл. 5, ал .1, т. 1 от ЗЗДН „задължаване на извършителя да се въздържа от извършване на домашно насилие“. Другата най-често налагана мярка е тази по чл. 5, ал. 1, т. 3 от ЗЗДН „забрана на извършителя да приближава пострадалото лице, жилището, местоработата и местата за социални контакти и отдих на пострадалото лице при условия и срок, определени от съда“.

Мярката по чл. 5, ал. 1, т. 5 от ЗЗДН „задължаване на извършителя на насилието да посещава специализирани програми“ през 2017 г. не е наложена в нито един случай.

Наложената по чл. 5, ал. 4 от ЗЗДН глоба варира между 200 и 300 лева.

Примери от съдебната практика в Апелативен район – Велико Търново през 2017 г.

Във връзка с приложението на чл. 2, ал. 2 от ЗЗДН интерес представлява решение, отнасящо се до упражнено домашно насилие от съпруга спрямо съпругата. В решението си съдът отбелязва, че *„на 21.08.2017 г. след скандал ответникът нанесъл побой на ищцата пред очите на едногодишното им дете. Съдът намира за неоснователно искането да бъдат наложени мерки за защита по отношение на детето, предвид ниската му възраст и обективната невъзможност то да възприеме и оцени случващото се около него като акт на домашно насилие“. Наложена е мярка за защита само на молителката*[18].

По друго дело съдът приема: *„Доказа се, че в разговор между страните, на 06.01.2017 г., Ч. е употребил редица вулгарни изрази и е отправил заплахи към Е.. Интензивността им е била сериозна е и предизвикала у молителката сериозен*

18 Решение по гр. дело 5749/2017 г. на Районен съд Русе

страх. Употребените вулгарни и унизителни изрази, може да се определят като психическо и емоционално насилие по смисъла на чл. 2, ал. 1 от ЗЗД, спрямо пострадалата.(...) Като последица на липсата на разбирателство кога и как ще се осъществяват срещите на бащата и детето, е и поредният им скандал от 21.01.2017 г., когато ответникът дошъл пред дома на Е., твърдял, че е ред да вземе детето. Е. отказала, считайки, че графикът е друг, на което Ч. отговорил с тропане по вратата, крещял и с това отново създал основателен страх и стрес у молителката. Този път вече свидетел на скандала е било и малолетното им дете, повлияно негативно от експресивния конфликт между родителите му.(...) При случая от 21.01.2017 г. детето е присъствало и е възприело конфликта между родителите, поради което и по правилото на чл. 2, ал. 2 от ЗЗД, следва да се приеме, че акт на домашно насилие е осъществен и спрямо него.

(...) съдът намира, че следва да се определи продължение от още 3 месеца, считано от връчване на заповедта за защита от домашно насилие. Този срок е подходящ и ще даде възможност на страните да обмислят отношенията си, ответникът да прецени последиците от поведението си, да възприеме адекватен на нормалното уважително общуване маниер и прояви търпимост към Е., като майка на детето му. За молителката ще осигури възможност да преодолее непосредствената травма от упражненото домашно насилие“[19].

Пример за случай, по който съдът е разгледал оплакване за икономическо насилие, е решение, в което се отбелязва, че *„[с]ъдът не споделя тезата на представителя на молителя, че тя е обект на икономическо насилие от страна на ответника, тъй като той не ѝ е осигурил достъп до личните ѝ вещи и до тези детето им, след акта на насилие от 04.08.2017 г. и поради това, че не е предоставил средства за издръжката на детето. Последното е носител на правото на издръжка и ако такава не му се предоставя то може да се реализира правата си по исков ред със съдействието на законния си представител.*

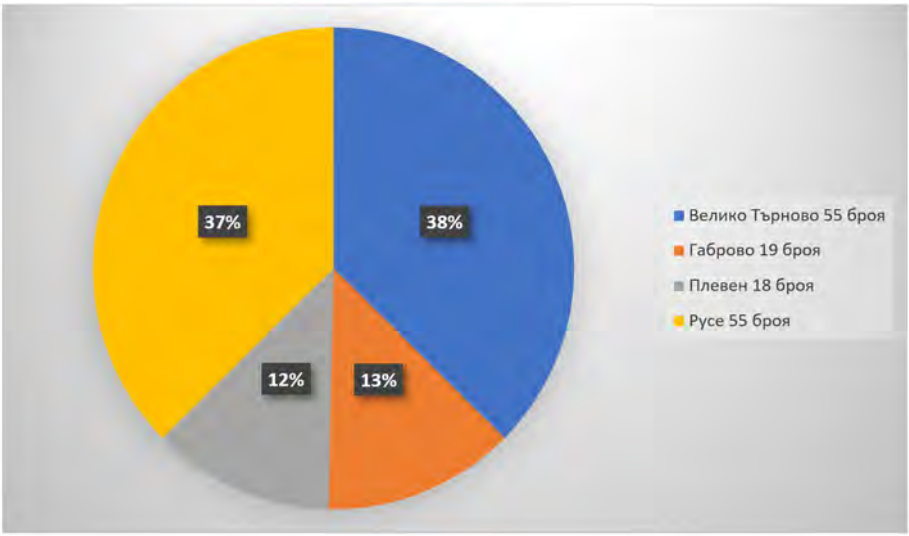
...Досежно срока в рамките, на който да се наложат ограничителната мярка, съдът приема, че той трябва да е девет месеца. За да стигне до този извод съдът отчита, че акта на насилие е осъществен между лица, които живеят на семейни начала, като от връзката им е родено дете. То е все още в ниска възраст. Ако наложим твърди дълъг срок на мярката, с която да се ограничат възможностите за срещи между бащата и детето, практически няма да санкционираме ответника за поведението му, а детето. Наред с това, взема предвид, че ответникът неедноктатно е осъществяла актове на насилие над пострадалата“[20].

От информацията, предоставена от Областните дирекции на Министерството на вътрешните работи, съответно за областите Велико Търново, Габрово, Плевен и Русе, общият брой на заповедите за незабавна защита, които са били изпратени на районните управления на полицията през 2017 г., е бил 149 (виж фиг. 20).

19 Решение по гр. дело № 196/2017 г. на Окръжен съд Ловеч, във връзка обжалвано решение по гр. дело № 266/2017 г. на Районен съд Ловеч

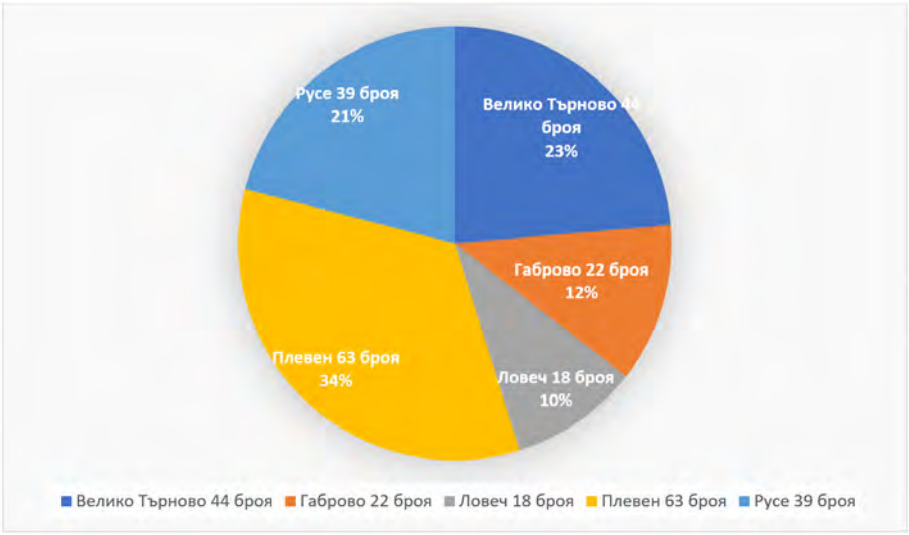
20 Решение по гр. дело № 2053/2017 г. на Районен съд Ловеч

Фиг. 20 Заповеди за незабавна защита по данни на ОД на МВР за 2017 г.

Също съгласно данните, предоставени от областните дирекции на Министерство на вътрешните работи, на територията на Апелативен район – Велико Търново за 2017 г. броят на заповедите за защита е бил 186 (виж фиг. 21).

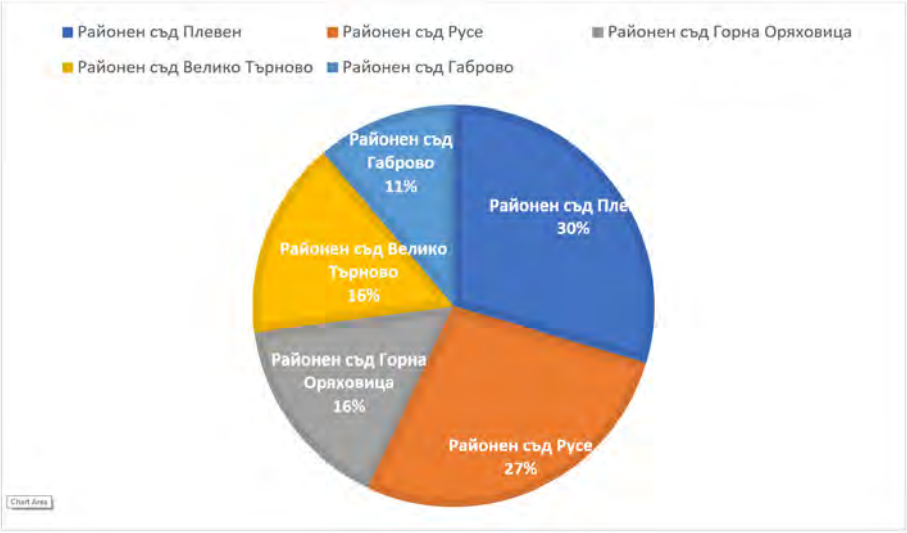
Фиг. 21 Заповеди за защита по данни на ОД на МВР за 2017 г.

1.4 Анализ на информацията за делата по ЗЗДН в районните и окръжните съдилища от Апелативен район – Велико Търново и данни от Областните дирекции на МВР във Велико Търново, Габрово, Ловеч, Плевен и Русе за 2018 г.

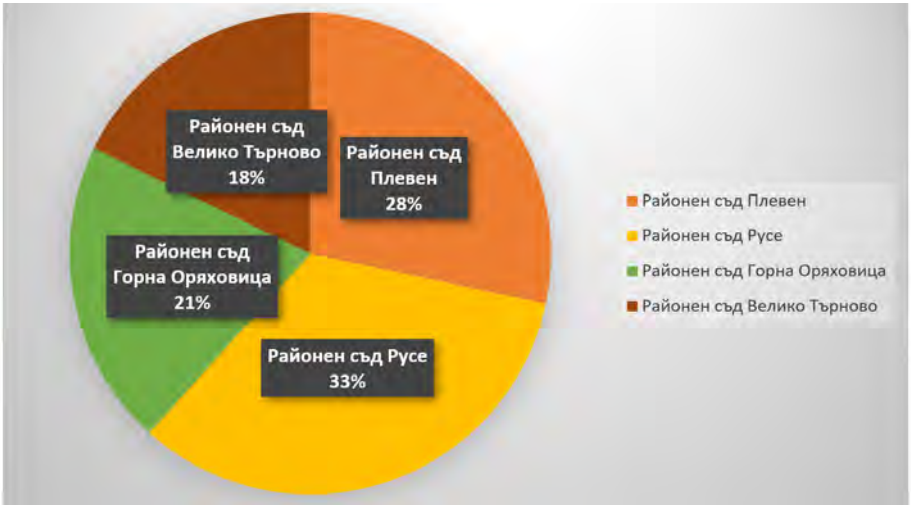
В получената информация по ЗДОИ се посочва, че през 2018 г. в Апелативен район – Велико Търново са били образувани 431 производства за издаване на заповед за защита по ЗЗДН въз основа на 448 подадени молби за защита. Най-голям е броят на образуваните производства пред Районен съд Плевен (82 дела), следван от Районен съд Русе (76 дела), Районен съд Горна Оряховица и Велико Търново (с по 44 дела), и Районен съд Габрово (31 дела) (виж фиг. 22). В тези пет районни съдилища са концентрирани 64% (277 дела) от общия брой дела по ЗЗДН в Апелативен район – Велико Търново за 2018 г. Районните съдилища в Апелативен район – Велико Търново с най-малък брой дела по ЗЗДН през 2018 г. са Районен съд Трявна и Районен съд Кнежа с по 1 дело, Районен съд Елана и Районен съд Севлиево с по 3 дела и Районен съд Дряново с 4 дела.

Фиг. 22 Районни съдилища с най-голям брой дела по ЗЗДН за 2018 г.

Общият брой на постановените мерки за незабавна защита в Апелативен район – Велико Търново през 2018 г. е 276. Четири районни съдилища са издали 65% от всички заповеди за незабавна защита в апелативен район Велико Търново. Това са Районен съд Русе (60 заповеди), Районен съд Плевен (51 заповеди), Районен съд Горна Оряховица (37 заповеди) и Районен съд Велико Търново (32 заповеди) (виж фиг. 23).

Фиг. 23 Районни съдилища, постановили най-голям брой мерки за незабавна защита за 2018 г.

Общият брой решения, с които е издадена заповед за защита по ЗЗДН за Апелативен район – Велико Търново през 2018 г., е 203. Броят на издадените заповеди за защита по ЗЗДН е около 51% от общия брой подадени молби за защита, съответно 79% от общо постановените през 2018 г. решения по ЗЗДН уважават молбата за защита. Най-голям брой заповеди за защита (46) е издал Районен съд гр. Русе, като около 61% от подадените молби за защита са били уважени, докато Районен съд Горна Оряховица е уважил 41% от подадените молби през 2018 г., а Районен съд Ловеч 35% (виж фиг. 24).

Фиг. 24 Уважени молби за закрила по ЗЗДН спрямо подадените молби за 2018 г.

Общият брой прекратени производства по ЗЗДН в Апелативен район – Велико Търново за 2018 г. е 209, което представлява около 48% от общия брой производства, като за някои съдилища това представлява половината или повече от половината образувани производства (за Районен съд Червен Бряг 6 от 6 производства са прекратени, за Районен съд Севлиево образуваните производства са 3, а прекратените 4, за Районен съд Тетевен от образувани 23 производства 17 са били прекратени). За

Районен съд Русе прекратените производства представляват съответно 36%, което е значително под средното за апелативния район (виж фиг. 25).

Фиг. 25 Прекратени производства спрямо образувани през 2018 г.

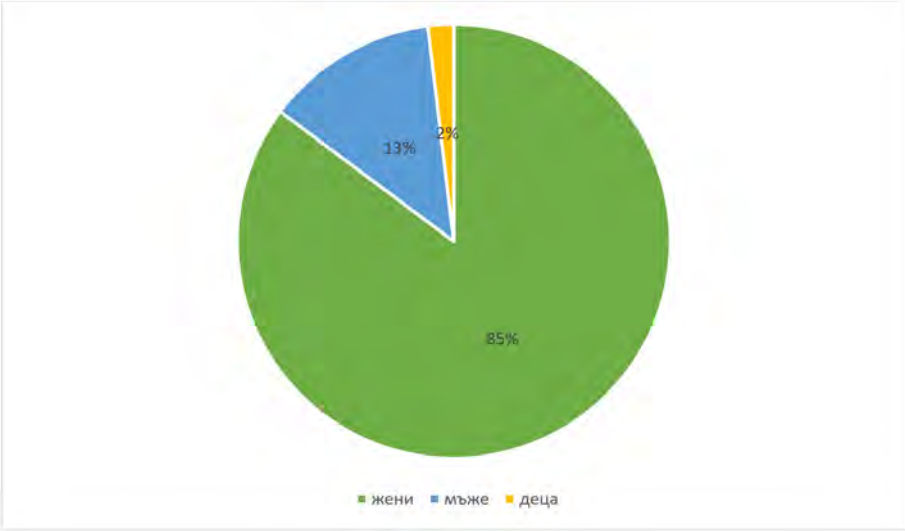
Броят решения, с които молбата за издаване на заповед за защита е оставена без уважение в апелативен район Велико Търново за 2018 г., е 55 решения, което представлява по-малко от 12% от общо подадените молби за защита, съответно около 27% от общо постановените през 2018 г. решения по ЗЗДН.

Броят на обжалваните решения, с които молбата за защита е била уважена, е 26, което представлява около 13% от тези решения. Броят на обжалваните решения, с които молбата за защита е оставена без уважение, е 18% от тези решения.

От предоставената от районните съдилища в Апелативен район – Велико Търново информация[21] 311 от молбите през 2018 г. са били подадени от жени 47 от мъже и 7 от деца. 4 от молбите, касаещи домашно насилие над деца, са подадени от директори на дирекция „Социално подпомагане“, а 1 молба лично от дете (виж фиг. 26).

21 Информацията не включва данни за пола и възрастта на молителите от Районен съд Червен Бряг, Районен съд Свищов, Районен съд Луковит и Районен съд Павликени

Фиг. 26 Подадени молби за защита 2018 г. съответно от мъже, жени и деца

От предоставената от районните съдилища в Габрово, Тетевен, Трявна, Левски, Никопол, Севлиево и Дряново информация през 2018 г. най-голям е броят на молбите за защита срещу лице, с което молителят се намира във фактическо съпружеско съжителство – 33 молби, молбите, подадени срещу съпруг или бивш съпруг са 18, срещу лице, от което молителят има дете подадените молби са 18, молбите, подадени срещу възходящ са 8, а срещу низходящ са 13, срещу възходящ са 1, срещу лице, с което се намира в родство по съребрена линия до четвърта степен включително, са 4, срещу лице, с което се намира или е било в родство по сватовство до трета степен включително 1 молба и срещу възходящ или низходящ на лицето, с което се намира във фактическо съпружеско съжителство – 1 молба. Не бяха предоставени данни за подадени през 2018 г. молби за защита по ЗЗДН срещу настойник, попечител или приемен родител, както и срещу възходящ или низходящ на лицето, с което се намира във фактическо съпружеско съжителство.

Броят решения, постановени в срок до три месеца от подаването на молбата за защита в апелативен район Велико Търново през 2018 г., е 303.

Практика по ЗЗДН на Районен съд Плевен за 2018 г.

За целите на настоящия анализ бяха прегледани решенията и определенията по 77 дела на Районен съд Плевен по ЗЗДН за 2018 г.

От постъпили през 2018 г. 82 молби за защита по ЗЗДН Районен съд Плевен е издал 51 заповеди за незабавна защита, 40 заповеди за защита, по 12 дела молбата за издаване на заповед за защита е била оставена без уважение и 36 производства са били прекратени. 63 от молбите са били подадени от жени, 12 от мъже и 3 от деца. С подадените молби за защитата по ЗЗДН пред Районен съд Плевен през 2018 г. е искана защита на общо 24 деца.

Били са обжалвани 4 от решенията, с които молбата за защита е била уважена, и 2 от решенията, с които е била оставена без уважение.

От анализа на практиката на Районен съд Плевен по ЗЗДН за 2018 г. може да се направи извод, че 19 производства са били прекратени поради оттегляне на молбата. 9 производства са били прекратени поради неотстраняване в срок на нередовности в молбата, 1 поради смърт на молителката и 1 производство е било прекратено поради недопустимост на молбата, тъй като молителят не е от категорията на лицата, които могат да търсят защита по реда на ЗЗДН. Последният случай касае молителка, която е имала връзка с молителя, но никога не е била във фактическо съпружеско съжителство с него. В решението си съдът отбелязва: *„Смисълът и духът на ЗЗДН е да даде защита на лица, съответно срещу лица, имащи определена родствена връзка и/или свързвани от фактическо съпружеско съжителство, включително и такива, които са роднини по сватовство до втора степен или срещу лица, имащи качеството на настойник, попечител или приемен родител. Качеството на лицето- ответник по молбата съгласно чл. 3 ЗЗДН е предпоставка за допустимост на молбата за защита от домашно насилие, поради което съдът намира, че молбата за защита от домашно насилие е недопустима и като такава следва да бъде върната и производството по делото следва да бъде прекратено.“*[22]. Следва да се отбележи, че подобни случаи остават извън обхвата на ЗЗДН и възможността да се търси защита от насилие по него.

Що се отнася до лицата, срещу които се търси защита от домашно насилие, в 16 от случаите това са лица, с които търсещият закрила се намира или е бил в съпружеско съжителство, в 14 от случаите са съпрузи или бивши съпрузи на търсещия закрила, в 1 от случаите срещу лице, с което се намира в родство по съребрена линия до четвърта степен включително, по три случая срещу възходящ и низходящ и два случая срещу лице, с което се намира или е било в родство по сватовство до трета степен включително.

В 7 от случаите лицата се оплакват, че спрямо тях е било упражнено само психическо и емоционално насилие. В 7 от тези случаи съдът е уважил молбата, а в един е прекратил производството поради оттеглянето ѝ.

От гледна точна на наложените мерки за защита от домашно насилие във всички случаи е наложена мярката по чл. 5, ал .1, т. 1 от ЗЗДН „задължаване на извършителя да се въздържа от извършване на домашно насилие“, без определен срок. Мярката по чл. 5, ал. 1, т. 2 от ЗЗДН „отстраняване на извършителя от съвместно обитаваното жилище“ е наложена по 7 дела, като по 5 от тях тя е за максималния 18 месечен срок. Мярката по чл. 5, ал. 1, т. 3 от ЗЗДН „забрана на извършителя да приближава пострадалото лице, жилището, местоработата и местата за социални контакти и отдих на пострадалото лице при условия и срок, определени от съда“ е наложена в 34 случая. Това е втората най-често налагана мярка по чл. 5 от ЗЗДН. В 5 от случаите е наложена мярката по чл. 5, ал. 1, т. 4 от ЗЗДН „временно определяне местоживеенето на детето при пострадалия родител или при родителя, който не е извършил насилието, при условия и срок, определени от съда, ако това не противоречи на интересите на детето“. Мярката по чл. 5, ал. 1, т. 5 от ЗЗДН „задължаване на извършителя на насилието да посещава специализирани програми“ е наложена в 6 случая. В 1 от случаите съдът е насочил пострадалите лица към програми за възстановяване.

22 Определение по гр. дело № 8819/2018 г. на Районен съд Плевен

В минимум 29 от случаите разгледани от Районен съд Плевен през 2017 г. от решенията може да се направи извод, че става въпрос за системно насилие. В по-големия брой от случаи лицата се оплакват от упражнено спрямо тях едновременно физическо и психическо насилие.

По всички решения, с които молбата за защита е уважена, без едно, е наложена глоба. По всички дела, с изключение на 4, тя е в минималния размер от 200 лева.

В 13 от разгледаните решения има данни домашното насилие да е извършено в присъствието на деца. Не във всички случаи има наложени мерки за защита на децата, в чието присъствие е извършено насилието.

Практика по ЗЗДН на Районен съд Ловеч за 2018 г.

За целите на настоящия анализ бяха прегледани решенията и определенията по 16 дела на Районен съд Ловеч по ЗЗДН за 2018 г.

От постъпили през 2018 г. 82 молби за защита по ЗЗДН Районен съд Ловеч е образувал 66 производства по издаване на заповед за защита по ЗЗДН, издал е 35 заповеди за незабавна защита, 32 заповеди за защита, по 7 дела молбата за издаване на заповед за защита е била оставена без уважение и 28 производства са били прекратени. 54 от молбите са били подадени от жени, 8 от мъже, 9 молби касаят търсена защита за деца, като 8 от тях са подадени от дирекция „Социално подпомагане“ и 1 лично от дете.

Били са обжалвани 6 от решенията, с които молбата за защита е била уважена, и 1 от решенията, с които е била оставена без уважение.

От анализа на практиката на Районен съд Ловеч по ЗЗДН за 2018 г. може да се направи извод, че най-честите причини за прекратяване на производствата са или оттегляне на молбата, или неотстраняване в срок на нередовности.

Що се отнася до лицата, срещу които се търси защита от домашно насилие, най-често това са съпрузи или бивши съпрузи на търсещия закрила, лице, от което търсещият закрила има дете или с което се намира или е било в съпружеско съжителство.

От гледна точка на наложените мерки за защита от домашно насилие във всички от разгледаните случаи е наложена мярката по чл. 5, ал .1, т. 1 от ЗЗДН „задължаване на извършителя да се въздържа от извършване на домашно насилие“. При налагане на тази мярка не се посочва срок, за която се налага, но в един от случаите е посочено, че се налага за срок от 18 месеца. Втората най-често налагана мярка е тази по чл. 5, ал. 1, т. 3 от ЗЗДН „забрана на извършителя да приближава пострадалото лице, жилището, местоработата и местата за социални контакти и отдих на пострадалото лице при условия и срок, определени от съда“. В никое от разгледаните решения за 2018 г. не беше наложена мярката по чл. 5, ал. 1, т. 5 от ЗЗДН „задължаване на извършителя на насилието да посещава специализирани програми“.

Във всички от случаите наложената по чл. 5, ал. 4 от ЗЗДН е в минималния размер от 200 лева.

Примери от съдебната практика в Апелативен район – Велико Търново през 2018 г.

От гледна точка на видовете домашно насилие интерес представлява решение на Районен съд Русе, от което става ясно, че на *„19.09.2018 г. Ц.Д. взел таблета на своята баба и го заложил за пари, с които да си купи наркотици. Когато установила липсата на вещта си Т. поискала обяснения от своя внук, при което той я заплашил, че ще я пребие и ще й запали къщата. Взел личните документи и кредитната карта на молителката и излязъл от къщата. От кредитната карта, чрез плащане на постерминали за малки суми при които не се изисква ПИН, успял да изтегли всички налични средства на тъжителката. Това наложило С.Т. да състави Декларация по чл. 9, ал. 3 от ЗЗДН и подаде жалба в районен съд Русе". На базата на събраните доказателства съдът намира, че действията на ответника осъществяват акт на домашно насилие, съгласно легалната дефиниция на чл. 2, ал. 1 от ЗЗДН, поради което спрямо последния следва да бъдат наложени мерките по чл. 5, т. от 1 до 3 от ЗЗДН*[23].

Спрямо молителя К. на 25.04.2018 г. е осъществен акт на физическо насилие, в следствие на което са й причинени травматични увреждания – подкожен хематом в областта на главата и кръвонасядания в областта на дясната ушна мида. (...) Актовете на упражнено физическо насилие над молителя К., които са извън периода, посочен в чл. 10, ал. 1 ЗЗДН, следва да се отчетат при определяне вида и периода на действие на мерките за защита.

(...) Актът на насилие, за който се търси защита, е осъществен в присъствието на детето В.К.. Насилието, осъществено в присъствието на дете, законът определя като психическо и емоционално. Защита при неговото осъществяване съдът е задължен да предостави, осигурявайки по този начин защита на все още неукрепналата психика на детето, охранявайки неговата емоционална цялост. Защита има превантивен характер. Тя има за цел да защити детето от бъдещи актове на насилие, а наред с това да се изключи възможността от формиране на неверни представи у него относно отношенията в социума /създаване на погрешни социални модели на поведение/. Молителят К. е станал свидетел на множество конфликти между родителите си, на които дава отрицателна оценка и отчита, че те му влияят зле. Не се установиха причините за тях, но те също съставляват форма на насилие над него. Това ясно проличава от казаното от него при изслушването му, в което той заявява, че след напускането на семейното жилище /раздялата на родителите му/ се чувства по-спокоен. (...)

В друго решение се засягат въпроси относно актовете на домашно насилие, осъществени преди повече от един месец от подаването на молбата за защита, въпросът за насилие, осъществено в присъствието на дете и въпросът за отстраняването на извършителя от съвместно обитаваното жилище. Съдът отбелязва: *„Спрямо молителя К. на 25.04.2018 г. е осъществен акт на физическо насилие, в следствие на което са й причинени травматични увреждания – подкожен хематом в областта на главата и кръвонасядания в областта на дясната ушна мида. (...) Актовете на упражнено физическо насилие над молителя К., които са извън периода, посочен в чл. 10, ал. 1 ЗЗДН, следва да се отчетат при определяне вида и периода на действие на мерките за защита.*

(...) Актът на насилие, за който се търси защита, е осъществен в присъстви-

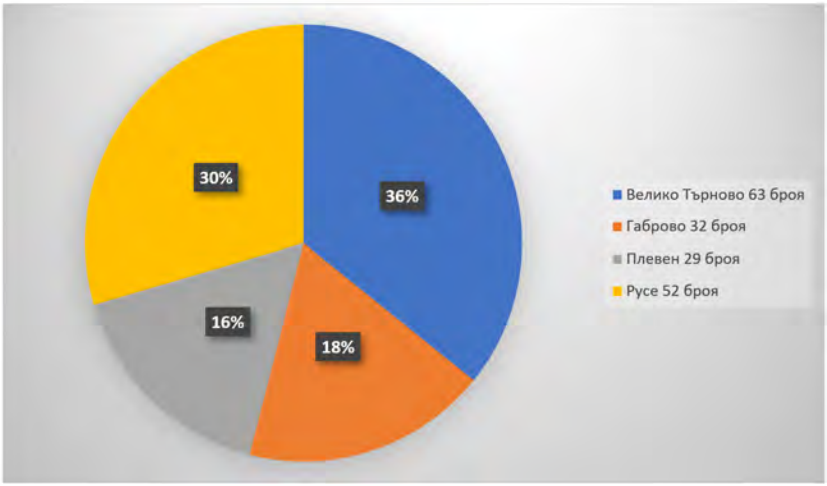
23 Решение по гр. дело 6389/2018 г. на Районен съд Русе

ето на детето В.К.. Насилието, осъществено в присъствието на дете, законът определя като психическо и емоционално. Защита при неговото осъществяване съдът е задължен да предостави, осигурявайки по този начин защита на все още неукрепналата психика на детето, охранявайки неговата емоционална цялост. Защита има превантивен характер. Тя има за цел да защити детето от бъдещи актове на насилие, а наред с това да се изключи възможността от формиране на неверни представи у него относно отношенията в социума /създаване на погрешни социални модели на поведение/. Молителят К. е станал свидетел на множество конфликти между родителите си, на които дава отрицателна оценка и отчита, че те му влияят зле. Не се установиха причините за тях, но те също съставляват форма на насилие над него. Това ясно проличава от казаното от него при изслушването му, в което той заявява, че след напускането на семейното жилище /раздялата на родителите му/ се чувства по-спокоен. (...)

Мярката – отстраняване на извършителя от съвместно обитаваното жилището съдът намира за неподходяща. Защита по ЗЗДН има превантивен характер. Тя има за цел да преустанови насилието и отнеме възможността за последяващото му извършване. В тази връзка целта на мерките на защита не е нито да санкционира извършителя на домашното насилие /това се постига с наказателни и административни мерки/, нито да осигури място, където да живее пострадалото лице, което се постига в рамките на вещни или облигационни спорове. Този въпрос страните ще могат да решат в рамките на висящия между тях брачен процес, в който следва да се разгледа въпроса с ползването на семейното жилище, тъй като от брака им име родено непълнолетно дете. Жилището, което страните съвместно са обитавали, към момента е напуснато от тях"[24].

От информацията, предоставена от Областните дирекции на Министерството на вътрешните работи, съответно за областите Велико Търново, Габрово, Плевен и Русе, общият брой на заповедите за незабавна защита, които са били изпратени на районните управления на полицията през 2018 г., е 176 (виж фиг. 27).

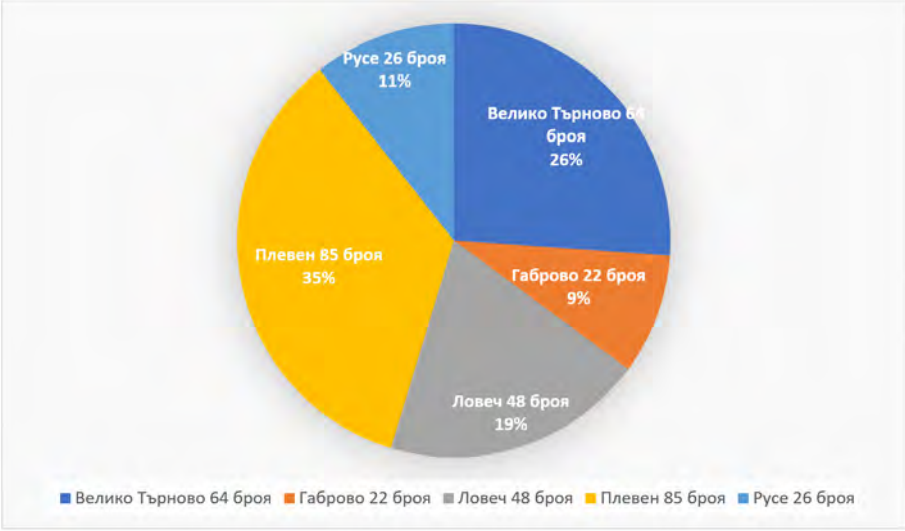
Фиг. 27 Заповеди за незабавна защита по данни на ОД на МВР за 2018 г.

24 Решение по гр. дело № 819/2018 г. на Районен съд Ловеч

Също съгласно данните, предоставени от областните дирекции на Министерство на вътрешните работи, на територията на Апелативен район – Велико Търново за 2018 г. броят на заповедите за защита е бил 245 (виж фиг. 28).

Фиг. 28 Заповеди за защита по данни на ОД на МВР за 2018 г.

2. Анализ на практиката на районните прокуратури в Апелативен район – Велико Търново по 296 от НК за периода от 2015 г. до 2018 г.

> **Чл. 296, ал. 1 от Наказателния кодекс**
>
> Чл. 296. (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2002 г.) (1) (Доп. - ДВ, бр. 27 от 2009 г., изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г., доп. - ДВ, бр. 41 от 2015 г., в сила от 06.07.2015 г.) Който попречи или осуети по какъвто и да е начин изпълнението на съдебно решение или не изпълни заповед за защита от домашното насилие или Европейска заповед за защита, се наказва с лишаване от свобода до три години или глоба до пет хиляди лева.

За целите на изследването бяха изпратени 20 заявления за достъп до обществена информация до 20-те районни прокуратури в Апелативен район – Велико Търново. Бяха получени 14 отговора на зададените въпроси от районните прокуратури в градовете Велико Търново, Кнежа, Елена, Бяла, Свищов, Никопол, Левски, Троян, Павликени, Горна Оряховица, Червен бряг, Габрово, Луковит и Русе. Бяха проучени общо над 40 дела.

От предоставената информация може да се направи извод, че в Апелативен район – Велико Търново за 2015 г. са били заведени минимум 42 преписки за престъпления по чл. 296, ал. 1 от НК, в частта касаеща изпълнението на Заповеди за защита по ЗЗДН. 7 от тях са приключили

с отказ за образуване на наказателно производство, 7 с постановление за прекратяване, по 12 са били образувани съдебни производства, по 17 има влезли в сила осъдителни съдебни актове по чл. 296, ал. 1 от НК, в частта, касаеща изпълнението на Заповеди за защита от домашно насилие. 4 производства не са приключили.

За 2016 г. прокуратурите от Апелативен район – Велико Търново са внесли минимум 8 обвинителни акта за престъпления по чл. 296, ал. 1 от НК в частта, касаеща изпълнението на Заповеди за защита по ЗЗДН, сключени са 5 споразумения и са внесени минимум 4 предложения за налагане на административно наказание на основание чл. 78а от НК за престъпления по чл. 296, ал. 1 от НК. През 2016 г. са били заведени минимум 39 преписки за престъпления по чл. 296, ал. 1 от НК в частта, касаеща изпълнението на Заповеди за защита по ЗЗДН. 9 от тях са приключили с отказ за образуване на наказателно производство, 26 с постановление за прекратяване, по 12 са били образувани съдебни производства, по 20 има влезли в сила осъдителни съдебни актове по чл. 296, ал. 1 от НК, в частта касаеща изпълнението на Заповеди за защита от домашно насилие. За 2016 г. не е имало неприключили производства.

През 2017 г. прокуратурите от Апелативен район – Велико Търново са внесли минимум 6 обвинителни акта за престъпления по чл. 296, ал. 1 от НК в частта, касаеща изпълнението на Заповеди за защита по ЗЗДН, сключени са 7 споразумения и са внесени минимум 8 предложения за налагане на административно наказание на основание чл. 78а от НК за престъпления по чл. 296, ал. 1 от НК. За 2017 г. в Апелативен район – Велико Търново. са били заведени минимум 31 преписки за престъпления по чл. 296, ал. 1 от НК в частта, касаеща изпълнението на Заповеди за защита по ЗЗДН. 7 от тях са приключили с отказ за образуване на наказателно производство, 15 с постановление за прекратяване, по 14 са били образувани съдебни производства, по 15 има влезли в сила осъдителни съдебни актове по чл. 296, ал. 1 от НК в частта, касаеща изпълнението на Заповеди за защита от домашно насилие. 3 производства не са приключили.

За 2018 г. прокуратурите от Апелативен район – Велико Търново са внесли минимум 14 обвинителни акта за престъпления по чл. 296, ал. 1 от НК в частта, касаеща изпълнението на Заповеди за защита по ЗЗДН, сключени са 2 споразумения и са внесени минимум 5 предложения за налагане на административно наказание на основание чл. 78а от НК за престъпления по чл. 296, ал. 1 от НК. За 2017 г. в Апелативен район – Велико Търново са били заведени минимум 46 преписки за престъпления по чл. 296, ал. 1 от НК в частта, касаеща изпълнението на Заповеди за защита по ЗЗДН. 13 от тях са приключили с отказ за образуване на наказателно производство, 20 с постановление за прекратяване, по 15 са били образувани съдебни производства, по 17 има влезли в сила осъдителни съдебни актове по чл. 296, ал. 1 от НК в частта, касаеща изпълнението на Заповеди за защита от домашно насилие. 6 производства не са приключили.

Съгласно предоставената от Районна прокуратура Велико Търново, Районна прокуратура Бяла, Районна прокуратура Никопол, Районна прокуратура Свищов, Районна прокуратура Троян, Районна прокуратура Русе, Районна прокуратура Павликени и Районна прокуратура Габрово информация за периода от 2015 до 2018 г. общо 141

жени са подали жалби/сигнали за неизпълнение на Заповеди за защита от домашно насилие по чл. 296, ал. 1 от НК. Броят на жалбите, подадени от мъже за същия период, е 14. Най-голям е броят на жалби, подадени от жени над 50 години:

Възраст жени	Брой жалби
Непълнолетни	5
До 30 години	16
До 40 години	31
До 50 години	21
Над 50 години	40

Общият брой на лицата, срещу които са подадени жалби, е 134, от които 127 са мъже и 7 са жени. Най-голям е броят на жалбите (45), подадени срещу мъже на възраст между 30 и 40 години.

Възраст мъже	Брой жалби
До 20 години	0
До 30 години	13
До 40 години	45
До 50 години	16
Над 50 години	21

III. Разкрити и действащи социални услуги на територията на областите Велико Търново, Габрово, Ловеч, Плевен и Русе

Домашното насилие е проблем изискващ комплексни и добре координирани действия от страна на институции и НПО, чиито функции и правомощия са определени в ЗЗДН, правилника за прилагането му, както и редица други законови и подзаконови актове. Ефективната интервенция и постигането на дългосрочни резултати изискват спешна реакция и добър синхрон между органите на МВР, териториалните структури на АСП, компетентните съдилища, прокуратурата и НПО-доставчици на социални услуги за пострадалите. Своевременната идентификация и превенция на домашното насилие предполага компетентна намеса на специалисти от сферата на здравеопазването и образованието.

Закона за социално подпомагане и Правилника за неговото прилагане са част от нормативните документи, имащи отношение към проблематиката, свързана със защита на пострадалите от домашно насилие.

Към настоящия момент в Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане (ППЗСП), се уточняват социалните услуги, които могат да ползват пострадалите от различни форми на насилие в т.ч. и домашно насилие, деца и лица, а именно социалната услуга в общността от резидентен тип – кризисен център. В §1, т. 25 ДР от правилника е дефинирана същността на социалната услуга „Кризисен център“(КЦ) комплекс от социални услуги за деца и/или лица, пострадали от насилие, трафик или друга форма на експлоатация, които се предоставят за срок до 6 месеца и са насочени към оказване на индивидуална подкрепа, задоволяване на ежедневните потребности и правно консултиране на потребителите или социално-психологическа помощ, когато се налага незабавна намеса, включително чрез мобилни екипи за кризисна интервенция.

ППЗСП съдържа защитни разпоредби като регламентира, че лице пострадало от домашно насилие, което отправи заявление за настаняване в КЦ, се настанява незабавно независимо от постоянния му адрес, а когато се придружава от дете и е негов родител или настойник, детето се настанява заедно с него. Когато, лицето пострадало от домашно насилие е бременна жена или майка с дете под 3 г., и е в риск да изостави детето си, тя се настанява незабавно заедно с него в КЦ или друга социална услуга в общността: Звено „Майка и бебе“.

Съгласно чл. 36в от ППЗСП, в Апелативен район – Велико Търново, има разработени стратегии за развитие на социалните услуги на областно ниво въз основа на анализ на потребностите от социални услуги във всяка община на територията на района, за периода 2016 – 2020 г.

В стратегията са включени социални услуги за всички рискови групи на територията на общината, изведени са приоритети като целеви групи и услуги за периода на действието й. Приоритизирането е основано на остротата на проблемите и наличните ресурси.

В област Плевен функционира услуга КЦ за жени и деца жертви на насилие и трафик с доставчик Сдружение „Център Отворена врата“. Услугата е с капацитет 8 места и се финансира със средства от бюджета на Република България, съгласно РМС за приемане на стандарти за делегираните от държавата

дейности с натурални и стойностни показатели през 2018 г. (ЕРС 9180.00 лв. годишно за едно място).

По данни на Сдружението, преобладават случаите на деца жертви на домашно насилие. 95 са жертвите на домашно насилие, 58 жертви на физическо насилие и 28 случая на сексуално насилие. За периода 2012 г. – 2014 г. екипът на Сдружение „Център Отворена врата“ е работил по 16 случая на деца жертви на трафик, като всички случаи касаят момичета.

Фактите показват, че е крайно недостатъчно наличието само на един Кризисен център за деца в цялата област и капацитетът му не може да задоволи всички потребности на областта.

По данни на Сдружение „Център Отворена врата“ за периода от 2012 г. до м. юни 2015 г. 180 жени жертви на насилие са получили психологическа и правна консултация в ЦСРИЖДПН, а при крайна необходимост и временен подслон в Кризисен център за жени и деца преживели насилие. В повечето от случаите се касае за комплексно насилие – домашно, физическо или сексуално, средно годишно по 50 случая. Забелязва се тенденция на увеличаване на регистрираните случаи, което може да се коментира освен със зачестяване на подобен род посегателства към личността и с повишаване на обществената чувствителност към тези деяния, информираност и достъпност на социалните услуги. Сдружение „Център Отворена врата“ е единственото такова работещо с тази рискова група на територията на област Плевен. Тази информация е частична тъй като има случаи които не се регистрират в сдружението. Потърпевшите лица търсят директно адвокатски услуги и завеждат дела, по които доставчикът на услугата няма ангажимент.

На територията на област Плевен в шест общини има разкрити действащи общо 6 бр. Центрове за обществена подкрепа (ЦОП) за деца в риск и техните семейства както следва: ЦОП – Белене, с капацитет 25 бр.; ЦОП- Гулянци, с капацитет – 20 бр., ЦОП- гр. Долна Митрополия с капацитет 30 бр.; ЦОП – гр. Левски с капацитет 20 бр.; ЦОП – Плевен с капацитет 75 бр. и ЦОП – гр. Червен бряг с капацитет – 30 бр. места. Всички гореизброени услуги се финансират като държавно делегирани дейности по ЕРС за 2018 г. – 3130 лв.

„Център за обществена подкрепа“ е форма на социална услуга, в който се извършват дейности, свързани с превенция на изоставянето, превенция на насилието и отпадане от училище, деинституционализация и реинтеграция на деца, обучение в умения за самостоятелен живот и социална интеграция на деца от резидентна грижа. В центъра се извършват: социално и психологическо консултиране на деца и семейства в риск; оценяване на родителски капацитет, посредничество в случаи на родителско отчуждение и конфликт при развод/раздяла, оценяване и обучение на бъдещи приемни родители и осиновители, консултиране и подкрепа на деца с поведенчески проблеми, реализиране на социални програми за деца и семейства в риск.

В област Велико Търново, на база разработената областна стратегия за развитие на социалните услуги, има разкрита добра мрежа от социални услуги в т.ч. КЦ за деца жертва на трафик в с. Балван с капацитет 15 бр. места.

През месец юли 2019 в гр. Велико Търново, в две иновативни къщи, стартира предлагането на комплексни социални услуги на хора в нужда. Изграждането им стана факт, след като Общината спечели проект, финансиран по Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014-2020. В тях временно ще бъдат настанявани мъже и жени, останали без дом заради бедствена ситуация – пожар, наводнение или др., пострадали от домашно насилие, трафик на хора или друга форма на експлоатация лица, хора в риск др. В Кризисния център за лица ще могат да бъдат настанявани до 30 души. Този тип подкрепа, заедно с останалите мерки за помощ – индивидуални, психологически, юридически консултации, социални включване и др., ще са с продължителност три седмици, три или шест месеца.

Като държавно делегирани дейности (ДДД), на територията на област Велико Търново има разкрити и действат 8 бр. ЦОП за деца в риск и техните семейства: 2 бр. в гр. Велико Търново с капацитет 40 и 75 бр. места; ЦОП – гр. Горна Оряховица с капацитет 30 бр. места, ЦОП – Лясковец с капацитет 30 бр. места; ЦОП – Павликени с 40 бр. места, ЦОП – Полски Тръмбеш с капацитет35 бр. места, ЦОП – Свищов с капацитет 50 бр. места и ЦОП – Стражица с капацитет 30 места.

В област Ловеч към настоящия момент няма разкрита социална услуга от резидентен тип за жертви на домашно насилие. Има действащи три ЦОП – в Ловеч с капацитет 20 бр. места, в гр. Тетевен с капацитет 60 бр. места и сектор „Спешен прием“, в с.эДълбоки дол, община Троян – с капацитет 30 бр. места.

В област Габрово няма действащ КЦ. Като ДДД има разкрити 5 бр. ЦОП: 2 бр. в Габрово, с „ по 25 бр. места, в гр. Дряново с 25 бр. места, в гр. Севлиево с 40 бр. места и в гр. Трявна - 25 бр. места.

В област Русе, в пет от съставните общини има разкрити ЦОП: в гр. Русе – 2 бр. ЦОП, в единия от които се предоставя услуга „Изслушване на деца – жертви на насилие в „синя стая“, с общ капацитет 105 бр. места; ЦОП „Том Сойер“ – Русе с капацитет 20 места; ЦОП в гр. Две могили с капацитет 40 бр., ЦОП –Борово с капацитет 40 бр. места, ЦОП – Ветово с капацитет 20 места, ЦОП – Ценово с капацитет 10 бр. места.

Разкрит е и КЦ за лица и деца, жертви на домашно насилие и трафик на хора, с капацитет 8 бр. места. Финансирането е от държавния бюджет по ЕРС.

По проект на община Русе , одобрен за финансиране по ОП, има разкрит Кризисен център за жертви на трафик и всички форми на насилие.

От екип от професионалисти от фондация „Център Надя“ – клон Русе в гр. Русе се предоставят консултативни услуги за пострадали от насилие, както и се реализират специализирани програми за работа с извършители на домашно насилие.

Към Обединени детски услуги „Слънчо“ – Русе, има разкрито и функционира като ДДД, ЗМБ с капацитет 4 бр. места, с ЕРС – 8010 лв. годишно за място.

Следва да бъде отбелязано, че за социалните услуги - КЦ, Звено „Майка и бебе“, ЦОП има разработени от АСП методики за предоставяне, утвърдени от

Изпълнителния директор на АСП, както и от Председателя на ДАЗД за социалните услуги за деца.

С цел насърчаване на предприемачеството в социалната сфера чрез предоставяне на социални услуги от физически и юридически лица, по-голямата част от разкритите социални услуги, се предоставят от лицензирани доставчици на социални услуги след провеждане на конкурс.

Контролът относно дейностите по предоставянето на социалните услуги се реализира от ДАЗД (относно социалните услуги за деца), от Инспектората на АСП, и от инспектората на МТСП.

IV. Препоръки

По време на процеса на проучване на случаи на домашно насилие и събиране на данни, както и при анализа на практиката по ЗЗДН в апелативен район Велико Търново бяха изведени следните препоръки:

Да се изгради единна автоматизирана информационна система, която да събира и обработва данни за домашно насилие;

Да се прецизира разпоредбата на чл. 8, т. 4 от ЗЗДН, съгласно която производството по издаване на заповедта може да се образува по молба на директора на дирекция „Социално подпомагане“, когато пострадалото лице е непълнолетно, поставено е под запрещение или е с увреждания. Тази формулировка изключва малолетните лица и думата „непълнолетно“ следва да се замени например с „ненавършило пълнолетие“;

Да се промени разпоредбата по чл. 5, ал. 4 от ЗЗДН, така че съдът да не е длъжен „във всички случаи“ да налага глоба, а да може да извърши преценка във всеки конкретен случай дали следва да се наложи глоба;

Едномесечният срок от акта на домашно насилие за подаване на молбата за защита по чл. 10, ал. 1 от ЗЗДН да бъде увеличен;

Да се извършва преценка във всеки случай на възможността за налагане на мярката по чл. 5, ал. 1, т. 5 от ЗЗДН „задължаване на извършителя на насилието да посещава специализирани програми“;

Информиране на обществото относно домашното насилие и защитата срещу него, в това число правна защита, консултации и подкрепа на пострадалите лица;

Провеждане на обучения и специализация на работещите с пострадали и извършители на домашно насилие, с особено внимание към нуждите на пострадалите деца и лица в уязвима ситуация.

МИНИСТЕРСТВО НА ПРАВОСЪДИЕТО

Подобряване на услугите за пострадали от домашно насилие и за извършители на домашно насилие в Апелативен район – Велико Търново“. Проектът се изпълнява по договор с Министерство на Правосъдието, рег. № 93-00- 151/21.05.2019 г.

NADJA
centre foundation

ФОНДАЦИЯ „ЦЕНТЪР НАДЯ – КЛОН РУСЕ“

МИНИСТЕРСТВО НА ПРАВОСЪДИЕТО

„Подобряване на услугите за пострадали от домашно насилие и за извършители на домашно насилие в Апелативен район – Велико Търново“. Проектът се изпълнява по договор с Министерство на Правосъдието, рег. № 93-00- 151/21.05.2019 г.